Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, вlашарlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера дена ◆ ЕРА, 29 НОЯБРЬ, 1984 ШУ. ◆ № 143 (7021). ◆ Мах 3 кап.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СЕССЕ

МОСКВА. (ТАСС). 27 ноябре Йоккхачу Кремлевски Двореце болх дIаболабир цхьайтталлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета шоллагIча сессе. Из хьайийлар Союза Совета а Къаьмнийн Совета а цхьана заседани а еш.

ДIаьхдаь, чIоагIа тIоараш а тохаш тIайийцар депутаташи хьаьшашеи новкъостий К. У. Черненко, Г. А. Алиев, В. И. Воротников, М. С. Горбачев, А. А. Громыко, Д. А. Кунаев, Г. В. Романов, М. С. Соломенцев, Н. А. Тихонов, В. В. Щербицкий, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, В. М. Чебриков, Э. А. Шеварднадзе, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, К. В. Русаков, Н. И. Рыжков.

Депутаташа чIоагIйир сессе ден повестка. Дуьнца оттадаьд 1985 шера йолчу СССР экономически социальнии дегIайоалалра Пачхьалкхен планахи 1984 шера СССР экономически социальнии дегIайоалаяра Пачхьалкхен план кхоачашъяра лехамахи; 1985 шера йолчу СССР Пачхьалкхен бюджетахи 1983 шера СССР Пачхьалкхен бюджет кхоачашъярахи; СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдарех дола дешаш.

Ден повестка хьалхарча дешах лаьца доклад йир СССР Министрий Совета Председателя заместителя, СССР Госплана председателя депутата Н. К. Байбакова. 1985 шера, цхьайтталагIа пятилетка — чакхйоалачa шера йолча Пачхьалкхен плана кIийле я, аьлар докладчика. КПСС XXVI съезден цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумийн решенеш, новкъоста К. У. Черненкос дьйча къамаьлаша чулоацаш йола экономика дегIаяхара, халкъа вахара боарам лакхбера, мехка тешшаме обороноспособность Iалашъяра хьакъехьара указанеши выводаши.

1984 шера план кхоачашйича хила езаш йолча итогех хоам а баь, докладчика дийцар 1985 шера СССР экономически социальнии дегIаахара деххарех, темпех, пропорцех.

ПланагIа лерхI интенсификаци чIоагIъе, производства технически боарам лакхбе, экономика динамично, пропорционально дегIайоалае, производственни Iилма-технически потенциалах, боахама чурча резервах ма хулла чIоагIагIа пайда эца. Совдуьрга къаман дохода, юрта боахама продукцена, машинаькъа транспорта грузооборота абсолютни тIедетталураш, хIаьта иштта алсамдаргда промышленни продукце дукха лоархIамо тайпаш хьадар.

Белгаьльйй общественни производства, эттара хьалха къахьегама овсарле дегIаахара, кертерча фондех пайда ийбара, производственни ниваллий эффективноста хьокхамий даькъера лакха заданеш.

Потребленени хIама Iоадерам пайда ийбеш йолча къаман дохода тIаккхетаргда 17,5 миллиард сом, е 3,5 процент. ХIаьта дукха хIама а эшшаш ерригa тIаккхеташ йола къаман доход потребление фонда хьоваю. Промышленни производство тIаккхетаргъа хьатIадоагIача шера 3,9 процент, цу даькъе «Б» группа — 4 процент. Юрта боахама продукце боарам 6,7 процент дегIабоагIаргба, укх шера бе безачунца нийсбича.

Агропромышленни комплекс дегIаахара план оттаеш СССР Министрий Совето ларде лийцар Кхачан программа заданеш, цунна чудоагIаш дола деррига доакъош пропорционально дегIаухилга Iалашдеза дергдоацаш хилар, цар материально-технически база лерраrIа чIоагIъяра деххараш, аьлар докладчика. Йоккхий капитальни вложенеш хьожаю лаьтташта мелиорацера — 9 миллиард сом сов гIа. Цу средствай чотах пайда ийбе дIалургда 663 эзар гектар хий дехкаш долаш 693 эзар гектар докъадьн лаьтташ.

ДIадахача шерашка а санна, хьалдергда дукха наха чубаха цIенош.

Докладчика дийцар иштта гонахьара го лорабарцел Iилма ресурсех хьанкъалагIа пайда ийбарцеи, производительни низаш дIанийсдарца, союзни республикайн экономически районийн боахам дегIаахарца дувзаденнача дешаех.

1985 шера йолча Пачхьалкхен бюджетахи 1983 шера бюджет кхоачашъярахи доклад йир СССР финансай министра депутата В. Ф. Гарбузова. Цо кертагIдаьккхар бюджет пачхьалкхен планага хьежжа оттадь хилар. ДIахец экономика, Iилма, культура дIахо дегIайоалалра, халкъа вахара боарам лакхбара, пачхьалкхен обороноспособность чIоагIъяра финансировании яра эшаш йола ахча средстваш.

1985 шера йола СССР Пачхьалкхен бюджета доходаш латт 391,5 миллиард сомах, расходаш — 391,3 миллиард сомах.

Цул тIехьагIа Союза Совета а Къаьмнийн Совета а къаьст-къаьстача заседанешка докладаш юкъа болабезар депутаташ.

* * *

МОСКВА. (ТАСС). 28 ноябре Кремле шоллагIча дийнахьа болх беш яр СССР Лакхехьарча Совета сесси. Союза Совета а Къаьмнийн Совета а къаьст-къаьстача заседанешка чакхъьйлар цул хьалхагIа юкъа йоалаь хиннa 1985 шера мехка Пачхьалкхен планахи Пачхьалкхен бюджетахи йола докладаш.

Сессе къамаьлаш дьйча ораторашa белгалдоахар вай кхоллаяний планаш социалистически Даьхен низ айбара йоакхо еш хилар. Цар тIара гуш я машар безаш йола Коммунистически партен Советски пачхьалкхен арахьара политика.

ХIанзале а гуш да, белгалдоахар сессе, боахама доал тоадара парте кийчбаь шаь чакхбахарех даьккха барах. Укх шера дукхагIйолча министерствашеи ерригача союзни республикашеи кхоачашъю промышленни продукци арахецара планаш. ДикагIча овсIорахьа хушшамаш хила долаенна юрта боахаме, къаьстта а хьайбай боахаме. Цу цхьан хана хIанз а кIезига предприятеш боахамаши дац шоай йолча тарошал эсалагIа балхаш деш, иоашта оттаь заданеш шоай социалистически декхараш кхоачаш ца деш. Дукха а хIанз а зехьа йоаш йола хан ресурсаш.

Мехка плана тIеи бюджета тIеи белгалдаьд лакхера Iойоаенна лохе кхачалца йолча производственни процесса ерригача звеньяшка боахам рациональе гIа лелабара тIадерзадаь гIуланхаш. Экономе режимагара дукхагIа дIадех бийдала, доагора-энергетически, материальни ресурсаш кхоеша.

Депутаташа хьаккхайкадора, хIара предприяте, областе, крае, республике шоай совгIа кхоериший фонд Iоае, кхояьча материалаш, бийдалла, доагораш шера цхьан дийнахьа болх бе, аьнна хьалха даьттача коллективаша дIайолаь инициатива мехка шерра хьаллоацаш хилар. Цу фондера ахча дIаухийтаргда бахача наха социальни эшарашка, эттара хьалхарча арганна царна деш дола медицински гIулакхаш тоадарга.

Къамаьлаш даьраша дийцар Сийлахь-йоккхача Котало 40 шу дизара сийна къахьегама коллективашка яьрзача социалистически яхьах, школьни реформа чакхъяккхара, лаьтташта мелиорацера IIаьхача ханара программа кхоачашъяра цахъашта йоагIаш йола хьудда предложенеш тийлар.

1985 шера плана тIа заданеш оттаяь Iилма-технически прогресса дерригача лостамашта, белгала яьтча машинийн оборудованен нерда тайпаш хьакхолларен производстве цараде роадараш, хьалха латта технологеш юкъедаккхара, продукци шерра йиххара.

Мохк дегIабоалабара шаьний юкъметтердар — сега йоакхо елга. Бахача наьха хIара сага сих лоархIаш йола реальни доходаш 3,5 процент дукхагIа хургья хьатIадоагIача шера, хIаьта из пхе шера плана заданега хьежжа да. Болхлойн гIулакхерча къахьегама бетта юкъера алаш 190,6 сомага кхоачаш лакхургда, колхозхой къахьегамах тела мах — бетта 150 сомага кхоачаш. Пхе шера городашкеи юрташкеи хьалдергда 555 миллион гаргга квадратни метр чуIе моттиг йола цIеноош, хIаьта уж 25 миллион квадратни метр дукхагIа хул пхе шера плана заданех лаьрхIачул. Цо Iалашдергда 50 миллион совгIача сага чуIеча моттигий хьалаш тоадерга.

Палатай массазарча комиссеша кхы тIа а ресурсаш хьагуча а лаьха, предложенеш елар 1983 шера халкъа эша товараш хьалдарен дохкарен план 161,9 миллион сома йоккхагIа хилийта а хIаьта иштта бюджета доходаш 140 миллион сома алсамъяха а, аьнна. Из ахча, союзни республикай бюджеташка дIачу а деина, городаш, болхлой поселкаш, юрта районни центраш тоадерга, халкъа образоване, культура, унахцIено лорарга учреждений зданешта инвентари оборудовании эцарга а капитальни ремонт ярга а дIадохийтилга могадир комиссеша.

Депутаташа предложенеш телар массаларча комиссеша даь тоадараш юкъе а хьош, 1985 шера мехка Пачхьалкхен плани Пачхьалкхен бюджети чIоагIъяра.

Цул тIехьагIа шоллагIа цхьана заседани хилар Союза Совета а Къаьмнийн Совета а.

Дош хаддаш къамаьл дир СССР Министрий Совета Председателя заместителя, СССР Госплана председателя депутата Н. К. Байбакова.

СССР Лакхехьарча Совето массава раьза а долаш тIайийцар 1985 шера СССР экономически социальнии дегIайоалаяра Пачхьалкхен планах дола СССР Закон, 1984 шера Пачхьалкхен план кхоачашъяра лехамах бола соцами.

СССР финансай министра депутата В. Ф. Гарбузова дош хаддаш къамаьл даьчул тIехьагIа 1985 шера СССР Пачхьалкхен бюджет чIоагIйир депутаташа. Массаларча комиссеша даь тоадараш юкъе а дихьа, чIоагIйир Пачхьалкхен бюджет доходашта 391086 миллион сом, расходашта 391479 миллион сом долаш.

Депутаташа тIайийцар 1985 шера СССР Пачхьалкхен бюджетах дола СССР Закон, 1983 шерара бюджет кхоачашъярах йола Отчет чIоагIъярех бола соцами.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара Т. Н. Ментешашвили докладага ла а дийгIа, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдир, царех лаьца доагIаш дола законаши соцамаши тIайийцар.

Цу тIехьа цхьайтталлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета шоллагIча сессе ший болх чакхбаьккхар.

Нохч-ГIалгIай шекар деча заводе балха йоагIача хана цхьаьккха гоьвал яцар Арцуева Луизай. Из дар массехк шу хьалха. ХIаьта хIанз цо дика карьерзальй аппаратшка професси.

Шийнан хьинаре кхедац къоначa комсомолка балха тIа дика толамаш дахара. Цудухьа заводе къахьегача йоккха опыт йолча наха нийсса цо болх беш хилар бIарга ца гуш дисац вавода кулгалхошта.

Луизай хьаьнала къахьегам цар белгалбаьхаб сийлен грамоташца, ахчан совгIаташца.

СУРТА ТIА: Л. Арцуева.
З. БАТЧАЕВА сурт.

БИОХИМИЧЕСКИ КОМБИНАТ — КЕРДА ГIИШЛО

Селхан КПСС Нохч-ГIалгIай обкоме хиннача совещане дийцар городе Гудермесе биохимически комбинат хьаерах дола дош. Республике хьаейоллача йоккхача объекта дуаццo хинна совещани хьайийлар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара В. К. Фотеева.

Совещане дакъа лоацаш бар республикера бехктокхаме болхлой, Москвера, Одессера, Краснодарера, кхыча городашкара баьхка специалисташ, проектировщикаш.

СССР Министрий Советерча микробиологически промышленноста керттерча управлене начальника заместителя В. И. Борисова къамаьл деш аьлар:

— Ерригсоюзни лоархIам болаш йоккха объект я шун республике хьае лерхIар. Кхаьан программа кхоачашъеча белггала дакъа юкъехьоргда цо. Гудермесски биохимически комбинато арахецаргйола лизин, шун республикана а берригача мехка а чIоагIа эшаш а. Из эш хьайбаш кхоабача доакъара добеннаш санна хургйолаш. Лизина цхьан тонно 175 тонн ялато дар ду. Цу цифраша хьэвахкх дуьцар мел боккха лоархIам болаш да.

Комбинате хьалхара дакъа 1987 шера болх беш хургда, шера 5 эзар тонн лизин ара а кецаш. ХIаьта биззача низаца объект болх бе йолалургья 1990 шера. 10 эзар тоннега дIакхоачаш хургья цо шера арахеца продукци.

Совещане дакъа лоацаш хиннача Г. А. Олеха — «Южгипробиосинтез» яхача проектно-технологически института директора, А. Ф. Сипилевскe — «Промстройпроект» института Краснодарски филиала керттерча инженера дийцар проект оттаеш шоаш даьча а деш долча а балхах.

Биохимически комплекс хьаярца дукха хIама хувцалургда Гудермесе а ерригача республике а. Эзараш бола нах балха юкъмаоарргба. Комбинатаца цхьана хьалдергда вIаштIардаьнех чубаха цIеноош, соцкультбыта объекташ. Цох лаьца дийцар «Чечингражданпроект» института директора А. Д. Ивеньков. ПланагIа де лерхIаш мел хинна балкаш дизза чакхдаьннад, аьнна хоам бир цо.

Комбинат хьалъеча де дезаш дарий бехктокхам кхетабеш къамаьл дир Нохч-ГIалгIай гIишлон управлена начальника Э. Э. Исмаилова.

— Цу тайпара объект вай республика хIанзалца хьаяьн иц. Хетаргахьа оалаига дока хувца безаш хургда тхоай болх, хьалхашка латтача декхарашка хьежжа иштта эргаякха эзаргъа аьнна хьат тхоай подразделеней структура а, — аьлар цо.

Объект хьалъеча машинийкъ а шоссе а билла беза. Болхлой дIа-се кхуыларгболаш транспорт вIаштIехьъюкха еза. Цох лаьца дийцар «Чечингавтотранс» объединене керттерча инженера С. Х. Келоева, машинаькъа Грозненски отделена начальника А. Я. Спиридонова.

Совещане къамаьл дир комбинат хьалъеча дакъе мел лоацаргдолча подрядни а субподрядни а организацой кулгалхоша. Хоадам болаш дийцар даьчох, де дезачох.

ПIадоагIа шу дIадолалуш кердача объекте гIишлон-монтажни балкаш дIадоладергда.

М.-Б. ЦИЦИЕВ.

1985 ШЕРАРЧА ХЬУВКЪАМА...

Комсий бешамашка чIоагIагIа хьияр айдаь къахьег укх деношка Наурски районa Калинина цIерагIча совхозерча Нафикова Раисей бригадо хьатIадоагIача шера хьувкъама чIоагIа лерд йоллар дукха. Комсаш лелаерашa шалер тIара Iовоах комсий гаьнаш, йоI уж, цхьан оагIора хьалеста хургйолаш Iо а юшшайнй, лаьтта тIахьокх царна. Укх гаргарча деношка кийчдеьча лаьтта минеральни удобренеш а тайсa, тIоадал чуйолийташ хий дулларгда.

— Укх шера тхоашта тIачIоагIъяьча 85 центарах хIаране тIара 68 центнер совгIа маьлха сом гулбоьб оаха, — йоах бригадира. — ХIаьта уж 21 центнер планал дукхагIа хул. Цхьабакъда, къайла ца хьош, гуччаьа дIаларгда аз — кхы а дукхагIа гулъе йиш йолаш яр уж, нагахьа санна хьувкъам чуэца тхо хьеденна хиннадецаре. ХьатIадоагIача шера из ца хилийта хьожаргда тхо.

Комсаш лелаераша яхьа ма йоагIара дIахьу Котало 40 шу дизара сийна даьца къахьегама вахта. Яхье хьокхам гойт УмаровгIар — даси воIои — Эминеи Хаджен, Суганова ПаьтIамата, Карагичева Екатеринас, кхычар. Шоай сменни заданеш хIара дейна цкъан ахаззен — шоззa кхоачашдю цар.

Е. ПРЕМЫСЛЕР.

АТЕИСТИЧЕСКИ БОЛХ ТОАБАРА

Укх деношка хилар атеистий лекторий а атеистически болх вIаштIехьбоаккхарий а КПСС обкомерча республиканскe курсий арейIамара заняти.

ЛадугIарашта ЧИГУ доцента Е. Ковнацке а ЧИИИСФ воккхагIволча Iилман болхлочо В. Гадаева а йийшар тайп-тайпара динаш хьахиларах, цар маIанах, исламах а вай ханарча идеологически къовсамах а йола лекцеш.

Iилман атеизмах а атеистически балха практиках а долча дешай хьакъехьарча литературан обзор йир. Къахьегама коллективашка а нах бахача моттигашка а беш бола атеистически болх чIоагIбара де дезараш белгалдаьхар.

1985 ШЕРА СССР ЭКОНОМИЧЕСКИ СОЦИАЛЬНИИ ДЕГIАЙОАЛАЯРА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЛАНЕИ 1984 ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯРЕИ ХЬАКЪЕХЬА

СССР Министрий Совета Председателя заместителя, СССР Госплана председателя депутата Н. К. БАЙБАКОВА доклад

Чакхдала гаргакхаьчад вай мехка цхьаькха а къахьегама шу. Ленински партеи цун Централни Комитетаи гонахьа айкха кхотабенна болча советски наха, шоай сийлахьа патриотически декхар кхета а деш, тIехь-тIехьа хьинарегIа къахьег парте экономически стратеги чакхъяккхара, шерра дерригача халкъа социалистически яхь йоарлаю Сийлахь-йоккхача Даймехка тIем гIа дергдуней исторически Котало яьккха 40 шу дизарай стахановски болаша 50 шу дизарай баха ма боагIIара нанъабахар духьа. Цу шин юбилея даташа символично чулаьцад советски халкъа къахьегамеи тIемеи денал. Хургйолча КПСС XXVII съезда сийна маьршача къахьегамо вай Даьхен сийна керда толамаш даха лаьрхIа из хилар.

Хоаш ма дарра, укх шера 15 ноябре КПСС ЦК Политбюро заседани хилнай. Заседане дIаьхха къамаьл дир КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя новкъоста К. У. Черненкос. Цо массе оагIорахьара анализ йир советски экономика хьала, хьоттадер боахама политика актуальни декхараш, къаьстта а Iилма-технически прогресс сихъяра, производствана интенсификаци ярей цул эффективность лакхъярей, къахьегамеи материальни ресурсаш кхоарe режим ма могга чIоагIъяра, производственни планови, договорни дисциплина боарам лакхбара, боахама доалдарен тIахьожам лоаттабарен система аргаькха тоаяра даькъе.

Планеи бюджетеи проектий хьакъехьа доклад ьйча СССР Министрий Совета Председателя Н. А. Тихонова боккъонца ма дарра дийцар хьатIадоагIача шера халкъа боахам дегIа мишта ухаргба.

КПСС ЦК Политбюрос, 1985 шера планеи бюджетеи проекташ керттерча даькъе къобабал а яь, решени тIайийцар новкъоста К. У. Черненкой къамаьлацара указанеши выводаши ерригача партийни, пачхьалкхен, боахама органий, общественни организацейи къахьегама коллективайи гIулакхашта ларде яхка аьнна.

СССР Министрий Совета, аьлар докладчика депутаташка, шо хьажийтен шута чIоагIъяйтен хьачуенвай КПСС XXVI съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеш советски халкъо баьча балха итогаш ергйолаш долча 1985 шера, цхьайтталагIа пятилетка чакхйоалача шера, СССР экономически социальнии дегIайоалаяра Пачхьалкхен план. ХьатIадоагIача шера план КПСС XXVII съездеи цул тIехьагIа хиннача ЦК Пленумийн решенешка, мехка экономика дегIайоалаяра, халкъа вахара боарам лакхбара, обороннии низ тешшаме IалашбIара бIаргаьгIа долча дешаех лаьца новкъоста К. У. Черненкос даьча къамаьлащарча указанешкеи выводашкеи хьежжа я.

Плана тIа оттаь заданеш белгальюйй пхе шера планата хьежжа, 1984 шера халкъа боахам дегIабарех хьахиннарашк хIаьта иштта плановоа проектировкаш кийчъечеи юкъацачея хьинаре дакъа лацача къахьегама коллективай, СССР министерствайи ведомствайи, союзни республикай Министрий Советий, советскии профсоюзни органий предложенеш терка а еш. Цо хьакъокх вай общественни вахара демократизм кIоаргъялар, боахама планаш увттачеи цунна доалдечеи дукхагIча наха хьинарегIа дакъа лацар тIехь-тIехьа лоархIаметIа хулаш хилар.

Белгалдаккха доагIа, вай экономика дуьнеи халкъашта юкъера хьал кхоххаденна латтача хьалашка дегIаухаш хилар. Ленински арахьарча политика принципашта тешаме йолча Советски Союзо бIубенна чакхбоах хьалхашка уттa проблемаш машара паьнъаца кьестаяра. Пачхальхкенашта юкъера отношенеш цхьатаррарча бокъонегIа лелаяра, сихдаь дешлатта герзаш юхеоалара, ядерни тIема кхераж дIабаккхара тIаберзабаь чIоагIа ник.

Цунца цхьана Советски Союзо даьза даргдоацар ду мехка кхерамзле чIоагIъяран советски халкъа маьршача кхолламий къахьегам лорабаран. Машар лоаттабаран кхохкам кIаьабаран тIаерзаь вай партеи правительстваи из хувцалургйоацаш йола политика планета шеррача общественноста, кхетаме уйла йолаш болча берригача къахьа оагIонгахьаца кхетаеши хьаллоацаш а.

ДIахо Н. К. Байбакова йийцар 1984 шера план кхоачашъярех хьанхача тарлуш йола иертера итогаш.

Цо белгалдаьккхар, парте йоккха организаторски политически — кхетамеи болх бар, наьха къахьегама хьинар айлар, халкъа боахаме бехктокхам, порядок, дисциплина чIоагIъяра тIадерзадаь гIулакхаш чакхдахар бахьан долаш 1983 шера дIайолаенна экономикера дика тенденцеш укх шера дIахо дегIанха хилар. Лакхъенна общественни производство дегIаахара темпаш, тоаденна цуна дикала хьокхамаш. ХIаьта цу ларда тIа дIахо лакхбаьб халкъа вахара боахам.

*

Эшарашка дIадахийтарах Iоалрай вайца эшаш йола къаман доход 498,5 миллиард сомага дIа а кхаьча, пачхьалкхен планагIа лаьрхIа хиннача тайнара 3,1 процент дукхагIа хургья. Промышленни продукци планагIа лаьрхIа хиннача 3,8 процента меттел 4,4 процент дукхагIа арахецаргья, цу даькъе «Б» группах яр — 4,5 процент. 1983—1984 шераш цхьана хьаейцача промышленни продукци 8,8 процент дукхагIа хьаергья. пятилетка хьалхарча шин шера 6,4 процент дукхагIа мара ца яьча четте.

КПСС XXVI съезда решенешка хьежжа сихагIча темпашца дегIаух машиностроени, химически, газови, микробиологически. Iилма-технически прогресс хьахулий таш дола кхы тайпа доакъош. Цу итого, лоархIамегIарча экономически хьокхамий заданеш кхоачаш тIехкхоачашъяро а санна, тешал ду производства структура, технике технологи эргайоахаш тоаяра, къахьегаш долн вIаштIехьлаккхара, Iилма - технически вердазараш шерагIа практикана юкъедаккхара ларда тIа вай экономика дегIаухача интенсивни факторашa еш йола влияни тIехь-тIехьа чIоагIагIа хулаш хилара.

Юрта боахама ерригa продукци пятлагIа пятилетка шерий юкъерча объемаца нийсйича 10 миллиард совгIча сома маьха дукхагIа хургья 1984 шера. 1983 шерaца нийсйича дукхагIа эдаргья хьайбай продукци: доахани кса тIара оалхазараш — 4 процент, шура — 2,3 процент, фуаш — 2,1 процент. хIаьта цо дика аьттув бсаних агропромышленни комплекса бийлал чакхйоахача доакъоша беча балха а баха нах дулxеи шуриий продукташца Iалашбара а.

Товбенна грузовойи пассажирски транспорта болх. Укх шера транспорта ерригача тайпай грузооборота объема план тIехкхоачашъергйолаш я.

Укх шера кхоачашъю производства эффективность а эттара хьалха къахьегама овсарле а лакхъяра заданеш.

Масала, промышленносте лакхлургья из планагIа лаьрхIачул 4 процент дукхагIа. Цун чотах дукхьашха 93 процент дукхагIа арахецаргья промышленни продукци. Къахьегама овсарле лакхъяр бахьан долаш хургда юрта боахаме, гIишлонъеча, [redacted] цшаньаькъа транспорте деррига дукхагIа хьадер. Товал доккхача даькъе дувзаденна да из, КПСС ЦК-ас баьча соцама жоп а луш, къахьегама овсарле планагIа лаьрхIачул дукхагIа лакхъяран продукци хьаярга дIадоцар лохдарая кхы тIа а тIаийка декхараш дукхагIйолча къахьегама коллективаша кхоачашдарца.

ТIа-тIа доккхагIча даькъе общественни производства эффективность лакхъяра зерд хулаш латт Iилма-технически прогрессана кхартIдаьнкараш практикана юкъедаккхарах. 1984 шера хьаергья машиний, оборудоване, аппаратий, приборий, автоматизаце средствай кердача тайпай 4 эзар гаргга образецаш. Кхоачашъеш я автоматически роторни линеш, робототехнически комплексаши вычислительни техникеи юкъе а кхувлаш производства технологически процессашта автоматизаци яра заданеш.

1984 шера, дIаихача шерашка а санна, чакхйоакхаш я капитальни гIерсаш хьаллара шерра программа. Укх шера пачхьалкхен капитальни вложеней чотах керттера фондаш болх бе йолаялийтарга дIадохийтар 136 миллиард сом хургда. хIаьта из бахьан долаш дикка ондаяргья вай мехка производственни потенциал. Шу чакхйоалаш керттерча производственни фондий беррига мах 1,5 триллион сом хургба.

Дукха лоархIаме объекташ болх бе йолаенна халкъа боахама тайп-тайпарча доакъой кердеи реконструкци еши йолча предприятешка. Къаьстта белгалъяккха еза керттера машиникъ хьалла хьалха хьалбеь боккха ри БАМ-а бIоахяла поездаш балха лела йолаялийтари санна йола йоккха событи. КПСС ЦК-ас из никъ будлачеи цунна эксплуатаци ечеи даньа лаьцарашка дахьийтача моарпал тIа белгал ма даккхара, керда транспортни пха боккхача лоархIаме ба мехка, къаьстта а Малхбоалехьарча Сибарегеии Гаьларча Малхбоалени экономика дегIайоалалра, цу регионашка йоккхий территориально - производственни комплексаш хьаяра, йIаьхий Iалама ресурсаш халкъбоахама оборота юкъеоазара.

1984 шера дIахо чакхйоахаш хьенай парте XXVI съездо белгальяь цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенешка дегIайоалаьн йола социальни дегIаахареи халкъа хьал-таро лакхъярен программа. Масала, бахача наьха хIара сага сих лоархIаш йола реальни доходаш 3,3 процент дукхагIа хургья пхе шера планагIа укх шера лаьрхIа хиннача 3,1 процента меттел. Болхлойн гIулакхерча лаьхен бетта юкъера алапи 185 сомага дIа а кхаьча, 2,5 процент дукхагIа хургда, хIаьта колхозхой къахьегамах луш бола мах — бетта 145 сом, е 3 процент лакхлургба.

Общественни потребление фондаш 3,5 процент дукхагIа а хинна, 140 миллиард гаргтача сомага дIакхоачаргья.

Пачхьалкхени кооперативни торговле розничии товарооборот 4,5 процент йоккхагIа хургья. Пачхьалкхен розничи махаш лохларгеи сезонни распродажа яргеи дIадахийтад дукха совгIа-эшашагIа доацаш 8 миллиард гаргга сом.

Укх шера массе меттера йоагIача финансироване чотах хьалдергда ерригa а лаьрхIача 113,7 миллион квадратни метр чуIе моттиг йола цIеноош, тIаккха уж 1,3 миллион квадратни метр дукхагIа хул 1983 шера хьалдаьред. Цо йиш хилийтай дукха совгIа-эшашагIа воацаш 10 миллион сага чуIеча моттигий хьалаш тоаде.

1984 шера массе меттера йоагIача финансироване чотах хьалъергья пхе шера планагIа укх шера лаьрхIарел дукхагIа деша дала хайоацача берий учреждениш, юкъарча дешара школаш, больницаш, поликлиникаш.

Экономикана планироваии управлении елга эргадаьккха тоадара чакхйоахача мероприятей системе товал йоккха моттиг дIалаьцай 1984 шу хьадоладелча дейа пхе министерстве предприятеш боахама гIуланхашта дукхагIа шоай мукъагIа йитаран цар бехктокхам чIоагIбарая чакхйоаккхаш йолча шеррамасштабни эксперименто. КПСС ЦК Политбюрос, цу экономически эксперимента хьалхагIа а яьча итогашка а хьежа, белгалдаьккхад, хьонхамаш лакха хиларца бола къахьегача коллективай безам совбаь...

(Нистедоацар 2-ча оагIо тIа).

Лоацаь капатех доклад.

1985 ШЕРА СССР ЭКОНОМИЧЕСКИ СОЦИАЛЬНИ ДЕГIАЙОАЛАЯРА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЛАНЕИ 1984 ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯРЕИ ХЬАКЪЕХЬА

(Йистедоалар. Доладур 1-ча оагIо гIа).

...хкара тIадерзадаьча гIулакхий комплексо бIарчча хьайнцача цар боахама гIулакхий итогашта дика влияни еш хилар. Тоаденнад керттерча цхьан хьонхама — договорий декхараш теркал а деш продукцена реализаци яра — план кхоачашгьелга. Къахьегама овсарле лакхъяра чотах арахийцай совгIа хьаль ерригa продукци, тIехкхоачашъяьй из хьаярга дIабода мах лохбара заданеш.

Цхьадола планови хьонхамаш кхоачашдара боарама Iаткъаш йолча боахама гIулакхашкарча халонехи кхоачамбоацарехи ше дувцаш, докладчика белгалдаьккхар, цIенхашттарча халонех эгтара хьалха пхе шера планагIа лаьрхIIача боараме юртбоахама продукци ца йоаккхалулга хилар, керттерча даькъе хаоттама хьалаш геттара во хулаш хилар бахьан долаш. Из Iатгъ промышленность бийдалца Iалашъяран товарий ресурсаш йохкаран.

Цхьайолча министерствай балха тIара тоъал доккхий кхоачамбоацараш да керда техникен технологии производствана юкъейакхаьара заданеш кхоачаш ца яр.

Цхьадолча доакъой предприятеш боахамаш кIеанта дац шоай йолча тарокел эсалгIа бодх беш, шоашта оттаь планаш тIаяйца социалистически декхараш кхоачаш ца деш. ХIинэ а дукха йов балха хан ресурсаши, хIаьта уж хIамаш, массеза а ахар мо, доал во деча хулаш да.

Эттара чIоагIагIа терко е йоагIа материальни ресурсаш кхояра заданеш кхоачашъяра лелама.

1984 шера, дIадахача шерашка а мо мара, цхьайолча министерсташа кхоачашъяц номенклатураген ассортиментаген хьежжа продукци хьаяра планаш, тIаккха из да договорашкея заказашкея хьежжа потребителашка заделеш дIа ца кхачийтара керттера бахьан.

Капитальни гIирсаш хьалдеча, кIезиг-дукха тоадаларгахьа лестадале а, бIарчча хьайнцача кхоачам беш дац гIулакхаш. Кхоачашьяц керттера фондаш производственни мощностaши болх бе йолаяйтара заданеш, шортига дIадоах гIишлошъяра производство вIаштIехьйоаккхачара кхоачамбоацараш, хьалхагIа а саийа дукха средствaш лоаттаю дукхача объекташка дIа-хьа а йийкъа, сметни дисциплина телйаю, кхоачашдеш дола балхаш эсала долаш моттигаш я.

1985 шера СССР экономически социальни дегIайоалаяра керттера декхараш, темпаши пропорцеши йоашхаш хилча, белгалдаккханза даргдац, аьлар дIахо докладчика, хьатIедоагIа шу общественни производстве кIоаргга дика хувцамаш де дезаш йолча шийтталагIча пятилеткана базови юкъ хилар.

1985 шера планю уйла тIерзаю производствана интенсификаци чIоагIагIа яра, цун технически боарам лакхбара, экономика боаррамагIа, массе оагIорахьара дегIакхувлара, производственни Iилма-технически потенциалах, боахамий чурча кхоачамех ма могга дукхагIа пайда эцара. Уж хIамаш теркалдаьд хьажийта хьачуенача шера плана тIе.

1985 шера халкъа боахама доакъошта енача заданеш дIачIоагIа а ю, дегIа е йоалаю 1983—1984 шерашка шоаш хьахьенза экономика дегIайоалаяра даькъера дика тенденцеш. ДегIаахара юкъара экономически хьонхамаш лакхдара темпаш кIезиг-дукха лакхагIа хилийта лаьрхIад 1981—1984 шерашка кийсъеннача юкъерча темпаел.

Лакхлургда къаман доходе, юрта боахама продукце, цIермашиннаькъа транспорта дIа-хьа хьоча кираи, ...ншта арахеца промышленни продукце лоархIамегIача тайпай абсолютно дегIаахар.

Эггара хьалха къахьегама овсарле лакхъяра а, керттерча фондехи производственни мощностехи пайда эцара а долаш, лакха доаланаш белгалдаьд общественни производства эффективноста хьохкимех.

Уж кхоачашдарца Iалашде доагIа болх беш йолча предприятешка промышленни производства ерригa дегIаяр, болхлой тIа ца тохаш, хьаштдале кхы а кIезагбеш. Халкъа боахама деррига доакъошка шеррача комплексе кердагIдола Iилманиен техникаен карагIдаьннараш юкъедоаладарца, механизаци а автоматизаци а ярца, Iилман ларда тIа болх вIаштIехьбаккхарца, къахьегама юкъара формаш дегIайоалаярца, цун стимулировани тоаярца чакхдакха деза из. Тоалуш боагIа къахьегама овсарле лакхъяран алапенеи юкъера боарам.

Общественни производства эффективноста хьоккамий хьакъехьа белгалдаккха доагIа, масала, къахьегама овсарле лакхъяра чотах дегIайоалаю лерхI ерригa хIана яц аьнна къаман доход а, 95 процент промышленни продукци а, хIаьта юрта боахамех машинаькъа транспортех ерригa производство дегIайоалаелга цу фактора чотах хилийта лерхI.

1985-ча шера планах дола декхараш кхоачашдаро, шийтталагIча пятилеткана эша лард йоалларо дIалех тахан Iилманиен техникаен карагIдаьннарий ларда тIа халкъа боахама дерригача доакъошкара производственни аппарат кердайоаккхалга сихделга.

Производства эффективность лакхъяра а халкъа боахама эшараш долаш дола кхоачамаш вIаши дувзара а лоархIаме хиларах тарра, дукхагIа теркам тIабохийт бийдала, доагора-энергетически, материальни кхоачамий кхом бара деша.

Мехка чIоагIа хьаллоацаш бе, хIара предприяте, областе, крае, республико планах совгIа кхом бара фондаш вIашагIтохара а, кхоьча материалий, бийдала, доагора чотах шин дийнахьа болх бара а хьакъехьара хьалха латтача производственни коллективай болам. Цу фонде вIашагIкхета рузкъа дIадохийтаргда социальни хьаштацта, эггара хьалха наха дарба дара гIулакх тоадарга а доахийташ.

1985-ча шера 0,8 процент лохде лаьрхIад промышленни продукцега дIадодар, укх шера карагIдаьнначул дукхагIа а хулаш. 0,5 процент лохде лерхI гIишлош ярга дIадодар.

Экономически эксперимент чакхйоаккхача керда этап хургья хьатIадоагIача шерах. Цу хьалашка болх беш хургья кхы 21 союзни а республиканскн а министерство, иштта дукхача областашкара вахаре эша гIулакхаш деш йола предприятеш.

Мехка боахам дегIабоалабарен общественни производства эффективность лакхъярен даькъе 1985-ча шера планах белгалдаьча доазонаша Iалашду плана деррига доакъош вIаши дувзилга, эггара хьалха производствон капитальни гIишлош хьалъелгеи материально-технически кхоачамашка хьежжа, махага кхоача алапи а кхыбола пайда а розничнерча товарооборотаген пахах наха деча гIулакхашкех хьежжа хулийтилга.

Материальни производство дегIайоалаяра лерхIачох, къаман доходах 17,5 миллиард сом дукхагIа дIадахийта лерхI наха эшараша, вешта аьлча, 3,5 процент дукхагIа. Деррига хIана дац аьнна къаман дохода тIаккхстар дIадохийт наха эшараша.

ХьатIадоагIача шера промышленни производство дегIайоагIаргья 3,9 процент, цу юкъе «Б» группераяр — 4 процент. Укх шера лерхIачул 6,7 процент лакхлургба юртбоахама продукци яккхара боарам.

Советски экономика ерригача оагIонашта интенсификаци ела, наькъа вахаре хьал тоадеча керттера моттиг кхоач, вай социалистически пачхаьалкхен боахама низ лард йолча социалистически промышленностага. 1985-ча шера планах сихагIа дегIадоаладе лерхI промышленностe обработка еча доакъошта, 4,4 процент дукхагIа хургья цар продукци, 6,5 процент лакхлургда машинаш елген металлашта обработка елгеи.

ДIахо докладчика чIоагIа доашхаш дийцар доагорэнергетически комплекса конструкционни материалаш хьаяра доакъош дегIадоаладара дешаш, белгалдаьккхар, халкъа боахама деррига доакъош технически юхаIалашдеча, Iилман-технически прогресс сихъеча керттерча моттиге машинаш хьаелга хилар теркал а деш, планах лерхI сихагIа дегIадоаладе машинаш хьаелген металлашта обработка елгеи, 6,5 процент лакхлургья цар продукци.

1985-ча шера, аьлар Н. К. Байбакова, дIахохьоргда халкъа эша кхачан доаца товараш арахецилга шерделга, цар дикал а ассортимент а тоаелга. Яйгача промышленноста продукци арахецилга лакхлургда 3,5 процент, 1984-ча шера 1,7 процент мара ца хиннача.

Плана ше къаьстта дакъа да тишъенначa хIамаех пайда эцара хетадаь.

Агропромышленноста комплексе дегIайоалаяра план оттаеш СССР Министрий Совето лоархIам баьб Кхачан программа декхарий, цунна чудоагIа деррига доакъош цхьатарра дегIадоаладара, цар материально-технически база леррагIа чIоагIъяра дешай, аьлар докладчика.

КПСС ЦК октябрьски Пленуме къамаьл деш новкъоста К. У. Черненкос масса а оагIорахьа хьагойтад СССР Кхачан программа кхоачашъечара партен хьалхьен аргIанара декхараш, керттера декхар — ца хадда алат доаккхалга дегIадоаладар хилари гаргагIарча шерашка мехна деррига хьашташ дикза кхоачашдергдолаш из дегIадера сухалаш Iалашъе езилген белгал а доаккхаш.

Йоккхий капитальни вложенеш къоастаю даьтташта мелиораци яра — 9 млрд. совгIа сом. Цар чотах юрта боахама юкъадоаладергда 663 эзар гектар хий деннеи 695 эзар гектар ушалаш дIаьхьа доккъадаьи даьтташ. Шу чакхдолии мелиораци яь деррига даьтташ 35 млн. гектарага дIакхоачаргда, 1980-ча шера 29,8 млн. гектар хиннача.

1985-ча шера план оттаеш къаьстта теркам тIабахийтаб алати доакъараши кийчделга дегIадоаладара, хьайбаш леладелга дегIадоаладара лард из хиларах тарра.

ДIахо докладчика дийцар, юрта боахама а цунца дувзаденнача доакъой а материально-технически база дIахо чIоагIъяра гIулакха промышленноста, эггара хьалха машинаш хьаеча, химе, нахчан, промышленноста, кхьча доакъой, болхлоша хьатIадоагIача шера кхоачашде деза докхийча декхарех.

Производства а капитально гIишлош хьалъяра а боарамга хьежжа 3,3 процент дегIадоаладе лерхI массе а тайпарча транспортаца хIамаш дIа-хьа кхухьилга. Къаьстта сихагIа — 13 процентал совгIа дегIадоаладе лерхI газопровода транспортаца кира дIакхухьилга. Кхоачашдергдолаш да пхе шера бIарчча хьайнцача бувзамеш телевиденех пачхьалкхен юкъара гIирсаш дегIадоаладара декхараш а, аьлар докладчика.

Укх шера апреле «Капитально гIишлош хьалъеча планировани яр, болх вIашагIболлар, кулгалдолга тоадара» хьакъехьарча КПСС ЦК-и СССР Министрий Совете соцано, иштта Кхачан а Энергетически а программаш кхоачашъяр Iалашдаро, общественни производства эффективность лакхъяро, Iилман-технически прогресс сихъяро, вахара а социально-бытовой а гIишлош хьалъелга леррагIа дегIадоаладаро дIадехарий лоархIам а беш оттаьй 1985-ча шера капитально гIишлош хьалъяра план.

Iилман техникен дегIаахарах дувцаш Н. К. Байбакова белгалдаьккхар, 1985-ча шера плана тIа Iилман-технически прогресса дерригача лостамех дола декхараш белгалдьхалга. Машинайн оборудованех керда тайпаш хьадара, балха уж карадерзадара, хьалха латта технологеш балха юкъейоалаяра, керда хьалъеча а иштта технически эргайоахача а предприятешка продукци кердайоаккхара тIадерзадаь да уж.

ДIахо шерде лаьрхIад шийтталагIча пятилетке а тахьна дIахо йодача хана а эшараш Iалашдергдола фундаментальни тохкамаш.

Вай планий керттерча моттиге хиннад массе а хана сага йоахо елга, дегIаухa цун материальни а духовни а хьашташ, аьлар дIахо докладчика. Из принцип я 1985-ча шерарча плана ларде а. 3,3 процент лакхлургба хIара сага лаьрхIача сагага кхоача пайда, пятилетка планах цу шера лаьрхIа хинначунца нийслу из. Юкъера лаьрхIача 190,6 сомага кхоачаш лакхлургда болхлойи гIулакхерча алахен алапи. 150 сомага дIакхоачаргда колхозникашта лур.

Наха пайдаена йола общественни фондаш 5 процент лакхлургья. 148,5 млрд сомага дIакхоачаргья уж. Пятилетка планах лаьрхIа хинначул 2,5 млрд. сом дукхагIа хул уж.

ДIахохьоргда пачхаьалкхен чурча займий облигацеш дIачуэцилга.

Пятилетка шерашка массе а оагIоний рузкъах городашкен юрташкен хьалдергда 555 млн. квадратни метр нах чубеха цIенош, вешта аьлча пятилетка планах лаьрхIа хинначул 25 млн. квадратни метр дукхагIа. Цо Iалашду 50 млн. сага вахара хьалаш тоаделга. Толамца кхоачашъю юрташка нах чубаха цIенош хьалдара программа.

Н. К. Байбакова лаьрхIа дийцар Iалама гонахье лорадярца, Iалама кхоачамех дикагIа пайда эцарца, производительни низаш дIанийсдарца, союзни республикаш а экономически районаш а дегIайоалаярца дувзаденна дешаш.

Арахьарча экономически бувзамех дувцаш, докладчика белгалдаьккхар, 1985-ча шера планах социалистически мехкашцара торговли 5,4 процент лакхъе лаьрхIалга. ЦхьайтталагIча пятилетка тIехьарча шера план оттаеш лоархIаме ийцай дукхача хана лаьрхIа йола капиталистически мехкашцара торгово-экономически соглашенеш а. Шинна оагIонна пайда луча ларда тIа, хьалха а санна, СССР-о экономически а технически а новкъостал дергда дегIадоагIача мехкашта.

Доклад чакхйоалаш Н. К. Байбакова аьлар: Вай парте дIадоладаьд ший XXVII съезда кийчо елга. Шено яц съезда кийчо яро берригача наьха политически а къахьегама а хьинар айдергхилар, керда инициативаш боламаш доаржде, ерригача йоахача боахама фронте кхы а дукхагIа толамаш даха новкъостал дергхилар.

Цу тайпара деррига халкъа хьинар айденнача хьалашка дIахьоргда, керттера декхараш дика дIадийца йола 1985-ча шерара план кхоачашъелга. Уж кизгъала да, цхьабакъда, дикза кхоачашде йиш йолаш да. Шено йоацаш, уж дIачIоагIа а шер а дергда къахьегама коллективаша встречни планаш социалистически декхараш тIалацара.

Новкъоста К. У. Черненкос балгал ма даккхара, укх шера юхейисача хана а пятилетка йистейоалача шера а берригa ние дIалуц хьинаре къахьега деза массено а хьанхолла еза керда пятилетка дIайоларпа тешаме лард.

Мукъа да сона теша. Коммунистически парте, цун ленински ЦК хьалхленца советски наха деррига шоай хьинар, хьакъал, говзал 1985-ча шера пачхаьалкхен плац толамца кхоачашъяран тIехкхоачашъяран, дIахо Даьхен экономически а оборона а иза чIоагIбара дIалургхиларах теша.

(ТIеерам тох).

(ТАСС).

1985 шера йолча СССР Пачхаьалкхен бюджетах а 1983 шера йола СССР Пачхаьалкхен бюджет кхоачашъярах а

СССР финансий министра депутата В. Ф. ГАРБУЗОВА доклад

Укх шера халкъа боахам дегIаух боккхача боарамах, тIа-тIа айлуш, аьлар В. Ф. Гарбузова. Юкъарча производства эффективность лакхъенай. Лакхъенай Iилман-технически прогресса темпаш а. Толаме кхоачашъеш я комплексни социально-экономически программаш. ТешамегIа болх бе йолаенай транспорт. План а бюджет а толаме кхоачаши тIехкхоачаши яра керттера гIулакх а хинна дIаттар шиналл совгIа къахьегама овсарле лакхъяран лаьрхIачул дукхагIа арахецача продукцега дIабода мах лохбаран парте установкаш кхоачашъяра къахьегама коллективашка дукхача наха дакъа а лоацаш, шерра баьржа бола патриотически болам.

Промышленносте арахеца продукци дегIайоагIаргья 4,4 процент. Из да планал совгIа итт миллион совгIа сома маьха продукци маьхала йоаккхаргхилар. Укх тIехьарча шерашка дукхьашха къахьегама овсарле лакхъяра чотагIа эггара дукхагIа промышленни продукци дегIайоалаярга кхаьчад — 93 процентага. Юкъарча къахьегама овсарле лакхъярах кхобаьб 3,5 миллион гаргга сага къахьегам.

Балхаш даьд кхом бара режим чIоагIъяра, юкъарча продуктага дIайолха материалаш кIезигъяра, кхоьй кхаь миллиарда сома маьха бийдал, материалаш, доагор, энерги, къахьегама кхыйола хIамаш. Халкъа боахамера пайда хургба 161,7 миллиард сом.

Ерригa а юртбоахама продукци йоаккхаргья 1983—1984 шерашка хетаргахьа 20 миллиард сома маьха дукхагIа укх пятилетка хьалхарча шин шера яьккхачул.

1984 шера СССР пачхаьалкхен бюджет доходашка дилалча кхоачашъергья 102,1 процент, хIаьта расходашка дилалча 101,4 процент.

Докладчика белгалдаьккхар, 1985 шера йола СССР пачхаьалкхен бюджет кийчъяьй парте XXVI съезден цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумийи решенешка, КПСС ЦК Политбюро принципиальни политически установкашка, кардинальни халкъбоахамеи социальни проблемай даькъе новкъоста К. У. Черненкос аьча указанешка хьежжа, аьнна. Бюджета — заданеш юкъеззай юкъара дегIаахара йолча магистральни лостамашка — производствана интенсификаци яр. Iилман-технически прогресс яра къахьегама овсарле лакхъяри темпаш сихъяр, мамогга материальни, къахьегама, финансови ресурсаш кхояр. Бюджете Iалашде да леррагIа Кхачан, Энергетически, кхыйола юкъарпачхаьалкхени социально-экономически программа кхоачашъелга, юкъарча дешарен профессиональни школана реформа елга.

Пачхаьалкхен планага хьежжа оттаьй бюджет. ДIахо экономике, Iилма, культура дегIаккхувлара, халкъа вахара боарам лакхбара, пачхаьалкхен оборони низ чIоагIбаре, финансировани яра хьожаеш я мел эшаргйола ахчан средствaш.

1985 шера СССР пачхаьалкхен бюджет доходашка дилалча 391,5 миллиард сом да, расходашка дилалча 391,3 миллиард сом да.

Доходий керттера дакъа — 90 процент совгIа дар — социалистически боахамера хьачудоагIачун чотагIа хьахул. Пачхаьалкхен предприятеий организацеий прибыль юкъара производство дегIаахара, арахецача продукцега, деча гIулакхашка дIабода мах лохбара ларда тIа укх шерарчул 9,2 процент дукхагIа хургба, из кхоачаргба 176,5 миллиард сомага. 43 процент совгIа бола пайда боахаме юхебут материально-технически база чIоагIъяран производствана экономически стимулировани яран.

Пачхаьалкхена наха налоташ телача даькъа юкъегIоргда 29,8 миллиард сом. Предприятешеи организацешен иштта хьожаергья халкъа боахама финансировани яра шоай средствaши банкай кредиташи. Иштта деррига дIадохийташ дар 400,7 миллиард сомага кхоачаргда, укх шера ассигнован яьчул 6,2 процент дукхагIа.

ТIадоагIача шера йолча заданешта нийса а хоадамболаш а долаш юкъедахад вай планий социально-политически даькъе керттера де лерхIараш — ма могга дикза а массе оагIорахьара а советски наьха тайп-тайпара хьашташ кхоачашделга. Белгалдаьккха да дIахо халкъа хьал-таро тоаелга къахьегама а бахара хьалий а ерригa комплекс леррагIа тоаергья. Практически даькъе тIа мел кхеташ йола къаман доход хьежаю потреблене фонде. ДIахо а хьоргда централизовани хьисапе хьехархошта, юрта боахама цхьайолча категорех болча болхлошта алапи тIатохилга. ЛерхIаш да Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа дакъа лоацаш хиннарашта йола льготаш шеръе, боккха хиларца дувзаденна колхозхошта эггара кIезагагIа луш хинна пенси дукхагIа хулийталга дIадоладе, иштта итт шу хьалха пенсе бахача болхлошта а гIулакхерча наха а тела пенсеш лакхделга дIадоладе. ХIара сага-сих йола реальни доходаш дукхагIа хургья 3,3 процент. Пятилетка централизованни мероприятеш чакх а йоаш, вахара боарам лакхбара пачхаьалкхено деррига дIадохийташ дар 1985 шера 15,8 миллиард сом хургда.

Наха чубаха цIенош дара, Iилман тохкамаш дара, оонахье лораяра хьожадаьчох хоам бир докладчика. ЧIоагIа терко тIайохийташ дийцар до социалистически мехкашцарча, дегIаухача мехкашца вIаши гIойле йола гIулакхаш леладара СССР товарооборота финансировани ярах.

Советски Союз, аьлар министра, кийча я дегIаенначa капиталистически пачхаьалкхенашца вIаши гIойле дола торгово-экономически бувзамаш кхы а чIоагIагIа хилийта. Вай тIехьа да халкъашта юкъера экономически отношенеш тоаяра, уж дегIаахара наькъа тIа духьала уттеш йола массе а тайпара искусственни барьераш дIаяккхара.

Вай социалистически индустре Iилманен техникаен хаддача прогресс ела хьалашца планомерно дегIаккхувл халкъа боахама а бахача наха а эшаш йола продукци, аьлар докладчика. 1985 шера промышленность дегIайоалаяра бюджетера а кхыча источникашкара хьожадеш да 195,4 миллиард сом. Промышленноста «А» группа доакъош чIоагIдара цу даькъерча министерствашта а ведомствашта а хьожадеш да 159,3 миллиард сом.

Плано а бюджето а Iалашдеш да СССР Энергетически программа заданеш кхоачашъяр. Парте а пачхаьалкхен а йоккхагIа йола социально - экономически программа доагора - энергетически комплекс дегIаккхувлара дIадахийта лерхI 43,8 миллиард сом.

Сиххача темпашца дегIаухаргда халкъа эшаш дола товараш хьаделга. Промышленноста «Б» группа доакъой продукце боарам дегIабоагIаргба 4 процент. Цу доакъой министерствашкен ведомствашкен хьожаде лаьрхIад 36,1 миллиард сом. Цул совгIа, езача промышленноста министерства ший ресурсай цхьа дакъа дIахьожадергда культурно-бытовой гIулакхашкен коа-картен эша товараш хьаделга шердаран.

Юкъара производство дегIаахара къоастамбергба къахьегама овсарле лакхъяьаро. Цу фактора чотагIа лерхI ерригa хIана яц аьнна дегIа мел йоагIаш йола къаман доход хьахилийта, тIаккхгаш йолча промышленни продукцех 95 процент яр хьахилийта. Промышленносте къахьегама овсарле лакхлургья 3,7 процент, хIаьта хIара процентo халкъа боахама кхы тIа а лу 7 миллиард совгIа сома маьха продукции цхьа миллиард совгIа сома маьха пайден.

Къахьегама овсарле лакхъяра йола йоккхий заданеш кхоачашъяра планах а бюджетах а лерхIаш да, халкъа боахаме Iилман - технически прогресса темпаш дIахо а сихъяра шерра мероприятеш чакхйоахилга. Министерствайи ведомствайи доалахьа дIалуш я Iилман техникен дегIаккхувлара йола цаI мара йоаца фонд, иштта керда техника хьа а яь юкъейоалаярах поощрени яра йола 5,3 миллиард сома маьха фонд. Халкъа боахаме хьаергья экономически стимулировани яра йола фондаш, ерригаш а 37,5 миллиард сома маьха.

Ма могга кхом бара режим чIоагIъяра парте а пачхаьалкхен а стратегически установкаш массе оагIорахьара юкъеззай плана а бюджета а. Юкъара продукци хьаярга дIайолха материалаш а къахьегам а кIезигбе лерхI. Къаман доходага дIадода металл кIезиглургда 2,3 процент, энергоемкость — 0,9 процент.

ЧIоагIде лерхI кхы а йназагIа вторични материальни ресурсех пайда ийбелга, халкъа боахаме оборотни средствaш дIа-юха хьежделга чIоагIдара.

1985 шера пачхаьалкхен ресурсаш кхояра йола заданеш эггара кIезигагIчарех я. Уж духхьал кхоачашъя ца Iеш, иштта тIехкхоачаш а е еза. КПСС ЦК Политбюрос хьаллаьцай дика доал а деш, боахамаш леладарах предприятешка, областашца, краяшка, республикашка планал совгIа кхом бара чотах фондаш хьаяра мехка хьалха латтача коллективаша хIайоллаь инициатива. Цу фондай средствaш хьежаергья къахьегама коллективай социальни даькъе эшарашта, хьалхарча аргIагIа бахача наха медицински гIулакхаш дар тоадара. Социалистически производства боахама расчетах кот гIорталга е еза ленински указанеш боккха принципиальни лоархIам болаш я. Расходаши доходаши мел я хара йола метод хиларах тарра хозрасчет хилийта еза, дIадохийтача сома тIахьожам лоаттабара, инициативашта, дикача гIулакхашта поощрени яра, бухсоцаш хьахулачун даькъера экономически бехктохам айбара берригача боахама организаторски балха тIа боккхонца йола фактор а хинна дIаоттаргйолаш.

ХьалхарчагIа аргIагIа яз доагIа бригадашта — общественни производства эггара дукхагIа йолча звенона. Бухсоцаш хьахулачун даькъера бригадай берригача члений материальни бехам совбаккхар чIоагIде дезаш да.

КПСС ЦК-с, СССР Министрий Совето хаддаьа шоай тIерхаме лоаттабу транспорта, къаьстта машиннаькъачо беш бола болх. 1985 шера массе а тайпа йола транспорт а бухам а дегIабоалабара хьожадеш да 32 миллиард сом.

Укх шера КПСС ЦК Политбюро указанех мехка дIайолаьй йоккха масштаб йола экономически эксперимент, цо де дезаш дар да инициативаш боахама доалдара предприятеш шоай мукъагIа ютилта ларде а лувцаш, балха тIа бухсоцаш, хьахулачун даькъера цар бехктохам чIоагIбара керда, эффективнегIа доля наькъаш тохкилга.

Экономически эксперимента хьахьокхаш ма хиллара, бIарчча хьайнцача дика воздействи ю предприятешка планови заданеш декхараш кхоачашдайтара.

1985 шера 1 январе дениз экономически эксперимент еча кхы тIа дакъа лоацаш хургья 21 министерство, хIаьта иштта бахача наха бытовой гIулакхаш лу дукхача областий предприятеш. Эксперимент шеръярца цхьана нийса лаьрхIад цун цхьайола оагIонаш эргайоахаш тояр, бухсоцаш хьахулачун хьаахара предприятей безам сов а боаккхаш. Шиp социальни программагIа Коммунистически парте хьалхарча плане оттаьй бахаа нах кхачан продукташца Iалашбара проблема леррагIа тоаяр.

1985 шера дукхача доакъоех латтача агропромышленни комплекса Кхачан программа заданеш Iалашъяра хьожаду 139 миллиард сом совгIа.

Плана тIа къаьстта лоархIам бу агропромышленни комплекса керттерча звенон — юрта боахама. Из дIахо а дегIабоалабара, колхозий средствaш юкъе а йолаш, ерригача моттигашкара 105,8 миллиард сом хьожаду.

1985 шера кхоачашъеш хургья лаьттаешта мелиораци яра КПСС ЦК октябрьски (1984 ш.) Пленумо тIаийца Iаьхха кхачара программа. Мелиоративи балхашта хьожаду 11,5, во йиш хулийтаргья хий дехача а докъадаьча а даьттай 1,4 миллион гектар эксплуатаци, дIаяла 3,9 миллион гектар даьейнашта хий дIатIадаха.

Боккха социально - политически лоархIам болаш хIана да РСФСР Нечерноземни зона экономика дIахо айяр. Цу зонерча колхозашен совхозашен хьожаду 9,7 миллиард сом.

Парте а пачхаьалкхен а установкашка, Кхачан программа заданаша хьежжа 1985 шера леррагIа болх бергба колхозий а совхозий а экономически финансовни хьал дIахо чIоагIдара. Совхозаша а пачхаьалкхен юрта боахама кхыча предприятеша а бу пайда 11,3 миллиард сом хургба, хIаьта колхозий цIена доход — 12,6 миллиард сом. Уж нонагIо йола средствaш керттерча даькъе боахамаша дIайохийтаргья экономически а социальни а дегIаахара гIулакхашта. Совхозашта дIахьожаду 4,5 миллиард сом. Рентабельни йоацача колхозашта нах чубаха цIенош, социально - культурни гIирсаш хьалдара, наькъаш дара, страховой платежаш дIалара хьожаду 3,3 миллиард сом.

1985 шера иккъало йола гIишлош хьалъяра программа кхоачашъе езаш. Халкъа боахаме капитальни вложенешта финансировани яра деррига а дIахьожаер 175,1 миллиард сом да, царех пачхаьалкхен капитальни вложенеш 154 миллиард хургья е 3,5 процент дукхагIа.

ДукхагIа теркам тIабохийт перспективнегIа а экономически пайданегIа а болча капитальни вложенеи лостама — болх бу предприятеш технически эргахара а цар ля реконструкци яра а. Декхар оттаду цхьатарре хьалъеш йола объекташ наьха сана кIезигъе, аьнна.

Вай парте а пачхаьалкхено а даим терко ю торговлен бахача наха гIулакх делген дегIадоаладара. 1985 шера рознични товарооборот 334 миллиард сомага дIакхоачае е 5,2 процент дегIайоалае лерхI. Бахача наха бытовой гIулакх ду предприятеш дегIайоалаяра кхоачаргда 1,1 миллиард сом.

СССР Пачхаьалкхен бюджета тIа социально-культурни мероприятешта хьожаду 129,9 миллиард сом е ерригача расходех кхоалагIа доле дакъа. Цул совгIа, предприятеша а организацеша а цу гIулакхашта шоай средстваши хьожаду 29 миллиард сом совгIа.

Бюджета тIа белгаяду 1985 шера юкъарча дешара а профессиональни а школана реформа яра керттерча лостамашца оттадаь гIулакхаш лиза чакхдоахилга Iалашдар. 951 эзар моттиг йола, царех 48 процент ярш юртара школаш а йолаш, керда школаш хьалъяь яха лерхI.

1985 шера унахцIено лораелга дегIаухаргда цун профилактически лостам тоабара наькъагIа, СССР Пачхаьалкхен бюджета юкъе 48,4 миллиард сом а долаш хургья социальни страховани пачхаьалкхен бюджет. Вай парте а пачхаьалкхено а беррига организаторски политически болх тIаберзаьбу шоайла вIаши хоалабе йиш йоацача шин лостеме — коммунизм хьалъяран лаьттан тIа чIоагIа тешаме машар Iалашбаран.

Ах шерал кIеанга ха мара йисац сий дола исторически дата — фашизм эшa а еш сийлахь-йоккхача Котален 40 шу дизa. Цхьаяно а керда дунен тIом хьоабе вIаштIехьа ца доала 40 шу гаргга доалаш хилар Советски Союзо а кхыча социалистически мехкашa а машар беаш леррагIа беча арахьарча политически наькъа керттера карагIдаьннар да.

Цхьабакъда, дунен тIара хьал тахан чIоагIагIа ярдеинад. Цун бехке да США империалистически реакционни гIозараш, НАТО милитаристски блоке гIоллара цун совоннараш. Машар хьештдоаш я йиш харц хабараш а дувцаш, вашингтонски администраци михьарбоаккх дунен тIара кхокхам, гIожача тIема низах ког-гIорталга ю, геттара кхерамеча доазон тIа кхоачашдаьд героаш йоаделга.

Дунен тIа цу тайпара чоалхане хьал эттача хана КПСС ЦК Политбюрос, Советски правительствас, новкъоста К. У. Черненкос шегойт боккъонца дола ленински сабар, чIоагIал, принципиальность, леррагIа къоасам лоаттабу машара а халкъа кхерамаленна а, адамлена тIалатта ядерни тIема кхерам дIабаккхара а тIехьа.

Машар лорабера тIаберзабаь никъ леррагIа чакхбоахаш, КПСС ЦК а СССР Министрий Совето а боагIача тайпара нах бу дунен хIанкъашта юкъерча хьале, СССР, цун доттагIий а союзний а кхерамзле чIоагIъяра, моллагIча агрессора пирх аьнна вохаваш хIама тоха могаргдолча вай Гераштарча Ниший тIема кийчо лакхъяра дегIа ма доагIар ду. ТIема даьнке кхачарел тIех хила гIертаеи ва Советски Союзо, цхьабакъда, хIанэ эттa дола военно - стратегически хьал доладайта лаьрхIа а яц. Пачхаьалкхен бюджета тIа оттадаьд 1985 шера обороннa лаьрхIа 19,063 миллиард сом хьожаделга, цох хул бюджета расходех 4,9 процент.

Докладчика белгалдаьккхар, цаI йолча халкъа боахама комплекса гома чу ерригача союзни республикашка производствана интенсификаци яра хьинаре болх белга, тIатеIа къестаду социальни дешаш, цахадаш тоалуш йоагIа дукхача къаьмий йола культура. 172 миллиард сом а хьожадеш, союзни республикай бюджеташ юкъейихьай СССР Пачхаьалкхен бюджета.

Союзни республикай халкъа боалам дегIабоалабара бюджетера а кхычахьара а хьожаду 176,5 миллиард сом е цу гIулакхашта пачхаьалкхено еча ерригача расходех 42,5 процент.

Вай мохк цхьайтталагIча пятилетка белктохамеча доазонга кхаьчаб, аьлар докладчика ший къамаьл чакхдоалаш. 1985 шера мехка деррига общественно - политически вахар чакхдаргда Коммунистически парте ший аргIанарча XXVII съезда хьанаре кийчо ярца. Бубена ала йиш я хьатIадоагIача шера парте а халкъа а цхьоагIо, кердача низаца дIагойтара, парте социальни а экономически а политика кхоачашъяра советски нах шоай деррига низаш а хьинар а дIадала кийча хургба, аьнна. (ТIеерам тох).

(ТАСС).

Лоацъеь иштах доклад.

«Чечингобувьбыт» производствени объединене цхьоагIа цехе дукха болхлой ба шоай декхараш дани цIена кхоачаш а деш, хадданза яхье хьалха латташ хьабоагIаш. Царех ба обувщикаш, коммунистически къахьегама ударникаш Дабаев Алхазури Шахгириев Хьамиди. Дить-пхи шу мара дац уж шаьнже а укхаза болх беш вола. Цу лоацачча хана тIехдика шоай бахках кхийттаб уж. Цхьанкха операци яц цехе царна кхоачашъе ца ховш. Цудухьа дар вIаштIехьлоал хIара сменагIа нормаш 140—170 процент кхоачашъе.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) обувщикаш А. Дабаеви Хь Шахгириеви хьабеча кога гIирсага хьожаш ба.

Н. ПЛИЕВА сурт.

МИШТА КХОАЧАЩДУ ДЕКХАРАШ

КЕРТТЕРДАР КХЕТА ЦА ДИЧА...

Вай республикера беррига гIишлонхой овсаре къахьегаш ба шоаш хьалъеча объекташка. Къахьегама овсарле кхы а лакхъе гIерташ къьостта укх деноша уж сиха хилар цхьа бахьан доашаш дац. ХIана аьлча, аргIанера шу чакхдала гарга гIертад. Планах йиллача хана эксплуатаце дIалла езаш я дукхе лоархIаме объекташ. Бакъда, «Чечингосельстрой» треста чуйоагIача Назрановски ПМК-432 гIишлонхой цу хьисапе къахьегаш духхаьл цхьан участке мара бац. Из я керда хьалъеш латта КПСС Назрановски райкома здани. Укхаза бIаргагр йиш я кхыча участкашкара отделочникаш, плотникаш, сантехникаш, иштта хьатIаьза латта техника. Ерригa таронаш оарцагIъаьара керттера бахьан да, объект йиллача хана дIалла езаш хилар. Кхо бIаь совгIача дешархочоа лаьрхIа Аьлчи-Юрта керда хьалъеш латтача бархIшерарча школе, со вицлача дийнахьа, Гагиева Хьасана кулгалдеча комплексни бригадашцара, ялх каменщик мара бацар цига болх беш.

— Оттальча планах школа карарча шера дIачуйла езаш дац тхо, цудухьа оала укхазара отделочникаш, плотникаш, дIахьожабаьб КПСС райкома здани хьалъеча, из IV квартале эксплуатаце дIалла езаш даь, цига чIоагIа гIишлонхой эшаш хиларца, — аьлар ПМК-432 керттерча инженера Дасиев Мухьмада. Коллективо тIаьйцача социалистически декхарга диллача ворхIлагIча ноябре Сийлахь йоккхача Октябрьски революце 67 шу дуза деза цIей хьатIаьттташ кийча хила езаш яр парте райкома керда здани. ГIишлонхой вIаштIехьдаланзар шоаш тIаьйца хинна социалистически декхар ма дарра кхоачашде.

Бакъдар аьлча, организаце беррига иназ хьагIаозарца хIана КПСС райкома здани вIашка енар морг я. Отделочни балхаш дукха хIама ца эшшаш даь дала доахк. ЙIоахал хьатеда система болх бе йолаенай. Цхьабакъда, из участок бахьан долаш кхыйолча лоархIаме гIишлонхой объектай болх юкъагIа бисар. Масала, тхьовра, вай йийша Аьлти - Юртара школа хIанз а хьалхара этаж етта а баьнна, шоалагIйола этаж йотта йолаьнь мара бац. Каменщикашта тIехьа хьабе беза тайп - тайпара отделочни болх дIаболабенза латт. Укх шера плана тIа ялар аьнц, тесса объект йитача хьахулар дика шоашта довше. ХIанз, мелал гойт шоаликара. ХIанз кхыча объекташ тIара болхлой тIера баха безаргбапар ПМК-а кулгалхой, хьалха мело хьецаре. Цар денхар да, коллективана пайда хьабергбола оатIонаш а лехаш, болхлой иназ хIара участке боаргIача тайпара дIаниййсбар. Цул совгIа, социалистически дисавлик оттадаь бригадаш шоайла яхье ялар а. Кхоачамбоалпарех дуацаш, ала лела къахьегама дисциплина чIоагIа лохерча бодраме я, дукха моттигаш нийслу болхлой IуйрийнабIалха хьабехна тIехьабусаш, иштта хакал хьалха балхара дIаухаш а.

ПМК-а контора хьалхашка хьалтеха доалла Сийлен улгадаьсса хиларо хьахьонх, цигадикагIча болхлой вIалла йоакхо ца яр.

1984 шу дIадолалуча хана, социалистически декхараш тIаьйнадар коллективо. ХIара объект планал хьалха дика мах а беш дачахьалхенга дIанхоачийтарг йолаш. Иштта къахьегама овсарле цхьа процент лакхъе. Планал совгIа 4 эзар сома махьа гIишлон - монтажни балхаш чакхдаха. Цхьабакъда, дерригa тIаьйца хинна декхараш кхьхата тIа дисад. КхсалагIча квартале реконструкци яьлыпа хила езаш яр «Совхоз - техникума 400 бежан Iантара даихаре лаьрхIа йола шурий - товарни ферма. Болх хIанз а тIехьачакхбаланза ба. Доахан Iана кIала диса мегаш да, шурий-товарни ферма. Беррига болх кхоачаш ца бедо юкъагIа бисар фу бахьач да, аьнна аз шийта даьча хаттара жоп а дуги ПМК-432 начальника Канаев Лавчас аьлар:

— Укхаза беррига бахк генподрядчика СПМК-661 ба. ХIана аьлча, шурий блока оборудованена монтаж, электромонтаж, вентиляционни болх а, чакхбаьккха уж бовларца мара объект дIалла йиш яц тха. Иштта заказчика «Птицепромторга» бехкагIа хьалъейолаьь латт ПхьидекъонгийЮртара инкубаторо птицеводчески станци. Объект хьалъе дIаболабеппача шера планах 687 эзар сом болх карайерзабе безаш бар гIишлонхой. Бакъда, царна хьахьоналлзар 200 эзар сом мара. Цу махьа болх цар карайерзабаь дукха ха а. Кхача программа кхоачашъеча дайъе дIа доладаьр геттара пайдане гIулакх дар, шакхе да барта а волаш дIачакхдахха вIаштIехьдаьча. Кхымал дар дIадаьлча а юрта, бахача наха хьабе болх хургбар гаьнна дIаахха ца безаш.

Итт бетта план шоай ниначе бе безача балхага диллача кхоачашъяьй яхе а, вочa хьале да ПМК-432 гIулакхаш. Генподрядчик бехке я яхаш паргIата багIа а ца багIаш, бехке вар оарцагIа а вахкка лоаццача хана планах тIехьа ца а йоахаш вай вахара лоархIаме объекташ дIалла хьажа беза ПМК-а кулгалхой.

М. БАРАХОЕВ.

ПЛАНАЛ СОВГIА ЯЬККХА ШУРА

Хьайбай боахаме керттердар, хоаш ма дарра, хьаьнени дикен массе тайпара воакъараш хилар да. Цхьабакъда, кхом беш, дас санна доал деш леладе деза уж.

— Укх шера, хьалхагIа цIаьнха а ца хиннача тайпара, лоа IотIадилавица йолча хана, яз мошка лоцерии хилар тха деттача доахана, — яхаш дуьц «Путь к коммунизму» яхача колхоза хьалха латтача доярка М. Чадиевас. — Цо йиш хилийтар аьхки а санна шортта шура яха. Сона тIаIоагIбаь 27 етт ба, тахан а тIехьа царех хIаранегара юкъера лаьрхIача денна 7—8 килограмм шура йоах аз.

10 бетта колхоза доярашта юкъе леладьча яхье хьалхара моттиг яьккхай М. Чадиевас. Цо юкъера лаьрхIача хIаре Iаттагара 2471 килограмм, е шера планах лаьрхIачул 371 килограмм дукхагIа шура яьккхай.

Дукха хIама ца эшшаш изаал шура яьхай дукхача доаркаша. Хьалха латтачоа тIехьаьхкийна бовлла боахкаш болх доаркаш Костоева Хьава, Акиева Аьсет, кхыбараш.

Колхоза хьайбаш лелалераца социалистически яхь йолаьй Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизара баха ма боаттIара накъабахар духьа, цу цIейна дина къахьегама совгIаташ кийчдеш ба уж хIанз.

П. ЕФИМОВ.

КХОАЧАШЪЯЬЙ ПЯТИЛЕТКА

Сийлахь - Боккхача Котало 40 шу дузача цIейна сийленца накъабахара воккхий декхараш тIа а кийча, къахьегама вахте эттаб П. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода беррига болхлой. Яхье хьалхара моттиг а йоаккхаш, хIанзлехьа пятилетна задани кхоачашъяьй заводерча 23 болхлочо. Царех ба комплексни бригада бригадир Инаркиев Мустафа, слесарь - инструментальщик Котиев Ахьмад, слесарь - инструментальщик, СССР Лакхехьарча Совета депутат Халгуев ТIахIир, слесарь - сборщик Султыгова Насапхан, кхыбараш. Уж беррига а коммунистически къахьегама ударникаш башха - дика общественникаш ба.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ДОЬЗОЛ ДЕХЬАРА

ВНР. Йоккхача событе — Баттоньа яха юрт. Венгре территоре тIара эттара хьалхара нах баха пункт, фашистски гIаьрахоех мукъайоаккхача дакъа доаццаш а теццаш а хиннаб уж нах. Тахан, нийсса шовзткъа шу даьнначул тIехьагIа, вIашагIкхийттаб уж укхаза. Сурта тIа — Советски Союза Турпал, из юрт мукъайоаккхаш хиннача батальона командир Ф. Д. Кива (юкъерваьр), къона венгерски салте волаш ЦIеча Эскара мутIараш хьачуъеча баттонец Дьердь Роцко (аьрдехьарвар). Баттоньe вахаш вола Йожеф Осип. Бийса яккха цуя цIагIа сайцаб эггара хьалхара советски тIемахой - разведчикаш.

МТИ — ТАСС сурт.

«Гренада гренадций хила еза»

Уж бар шоай вахар долаш партIата хила довии... Iалавьнате дукха ба цига натирхой: 60 процент ба Гренаде бахача нах юкъе 25 шу далаьга бараш... Дукха хоза гIайренаш я Карибски форда тIа, вжна из къаьстта хоза я. хIаьта цу тIа баха нах, доалахарча кхыча — пачхахьалкхенашка бахараш а санна къе бадо а. ираз долашагIа хетар.

Иштта дуьцар Гренадах французски адвокат йолча Катрин Боска. «Франция — Гренада» яхача ассоциаце президента. Из цхьа хинна Iийнаьц гIайрен тIа, массехк бетта болх баьб цига. хиннай из Карибски форда тIарча кхыча «жими - пачхахьалкхенашка» а — Барбадосо, Тринидаде — Тобагой.

IаьдалIа Морис Бишоп керте лаьттача Керда болхи — ДЖУЭЛ парте правительства бе хиннача дить шера, хетаргахьа, Катрин Боска лаьрхIачох, башха-дукха доккха хIама а даьдар цига даьр. Мичара яхьаргъя беррига а 110 эзар сaг вахача бе болал мара боацача мехко средствош? Аьнза нах. йоах цо, дегаш уре а етта болх беш бар шоай лаьтта, хила ма дезара дар цунах хьахур а. Кхачаш продуктацца мохк шоаш Iалашбе а дукха мах болаш йола уж продукташ кхычахьаре хьатIа ца кхахьа а дагаболаш бар уж. Цу шерашка хьахинияр Гренаде юрта боахама кооперативаш. Берригача вагирхой — цхьаккха юкъера ца боалаш беррига — таро хилар мах боацаш денна. ХIаьта США бIу чубеначул тIехьагIа хIалкъа Iаьдало хьайнйала ерригa школаш дIакъейлар оккупанташа. Болх беш я аьхха къаьна маьлхах хьехаш йола, наьха доалахьа йола дешара заведенеш.

Гренадашта, йоах Катрин Боска, бокъонца дола трегеди хилар цунах. ЧIоаргIа сов ца баьлари бе болх боаца нах. тIаьнха малагIча дезал да ва, болх бе моттиг а йоацаш висача, дукха а... ча а тедаш ший бераш дешийта йиш йолаш вар? Дуьцаш да, бакъдар аьлча, ироническии елакъеж Катрин, Гренада шоаш дIадаьццача, гIайрен тIарча бераш тела доазоргаш енай американашца яхаш. Иштгача вIезингача хIамах эпа беннабар кагий островетянаш. Техникаш машинкаш-м я а ма йий халкъа луча образованел маьхха дарегIа а дукха кIезигагIа кхетаме а!

ХIанз дIайоахаш латт кооперативаш, хьаьтташ юхател дьаьта. Набохтенашкара арахийнаб уголовни зуламхой, къоастадаь аьлча, хьалха диктатор хинна Эрик Гейри лоравеш хинна къизалца белгалбаьлча бола «мангусташ». Оккупантийн лоалахарча гIайреваш тIарча США сателлиташ йолча пачхахьалкхений 800 салтечуни топий йовхьаш тIа а оттаь кийчдеш да «демократически хоржамаш»...

Дукха яр къоначa республикале хьалхашка лаьтта халонаш. дIахо дуьц Катрин Боска шийна дагадоагIараш. Кхоачам болаш яцар квалифицировани кадраш. Йолаш хинна оборудовани болх беш яцар, запасни оатхалаш ца хилар бахьан долаш. ГIулакх мишта эттадар аьлча, США экономически блокала оттаьяр гIайренна. хIаьта хьалха ерригa техника дилла къулбасейера кхухьар Гренаде. Провокацеш тIа-тIа дукха еш а кийнайозон тIа моастагIалла тIехьара кампани шерагIа яржаш а лаьттаце. ВIашагIкхийттача Штаташцара гIулакхаш ца толхаде гIерташ бар гренадцаш дилла а. Иштта, гIайрен тIа болх беш яр дешаш эзар сaг совгIа къулбаседенамерикански студенташ а болаш хинна медицински колледж. ПаргIатта хьабахна а гIайрен тIара дIабаха а йиш йолаш бар беррига нах.

Революционни халкъа бокъонца гIо деш дар дукхаа мехкаш, эггара хьалха Куба а йолаш. Цу мехка шоай отпускаш болча хана, мах боацаш Iомабора чIаьрий луьцара гIулакха бола специалисташ. Кубински хьехархоша переподготовка йоре Гренада преподавателашта. ХIаьта а эггара лоархIамегIа йола фактор яр, къамаьл деш йолчоа хетачох, ерахьара деш хинна гIо а доацаш, Гренада халкъ дие вахар хувца» кердача нийсхон общество хьае чIоаггIа беши болаш хилар.

ХIаьта цо кхетадайт, американски интервенци йолаечa, беррига вагирхой, халкъа милице отрядашта юкъе хиннарех 80 процент ма барий кагий нахи мехкарийн, оккупанташта чIоаггIа духьала хIама баьлар. ВIалла де йиш йолаш хIама дац, йоах Катрин Боска, шин оагIон низаш вIашни нийсде гIортар, аьна бе болаш мара боацача мехка тIалаьлла хиннача США эскара Iалаьмате доккхийча низаьнта бIарчча кIира дийзар духьале йохаьрыI ХIаьта хIана а бокъонна хоаш дац цига вийна Гренада лораеш хинна турпал масса.

Францерча Гренада доттагIалла хIанз а Iалаьмате доккха хулам лерхI КIайча цIено яьча агрессех, хIаьта из лоа ца луш а ба. Вакъдолаш да, тхона дагадоагIа, дIахо дуьц Катрина, Гренадина юхе США тIаьна репетицеш яь, тхоай ассоциаце кхахьийта протесташ, тхоай мехка юристаш шай гIулакхаш ма деладара йола Гренада бокъо хьаллоацаш йола дунен халкъашта юкъера конференци е кийчлуча хана. ХIаьта цу деноша оаха хIара денна беш хинна болх бар вIамигача мехка фонд хьаяра, аьча гулдар, выставкаш яр, цун талантливи халкъа кустарни издели йохкар, гIайрен вахарах информаци яр, технически новкъостал дара Гренаде бахе раьза бола нах дIаябер.

Шийн цу хамах дагадоагIараш дуьцаш, цIаьхха а хьоахаю цо дахача шера октябре хинна событеш. Цунна хетачох, США уттадеш дола ше из моли дIалацара бахьанаш цхьанна лоархIаме а дай. Студенташта тIаьтта хинна кхерами? Катрина ше цхьа ха льикхай царна уллув яхаш, уж хьалха шоаш дилла дийшшача бесса барIата дешаш бар. Лоалахарча гIайренаш тIарча пачхахьалкхенашта кхераме хилари? Из-м цхьаккхе а мичад! Кхыметтел гренадски радио передачаш а хьажаш гIайремна кIезига а гаьна аьлча: уж тIеIайора ина болча передачаш. Карибски форда юкъе ухача «кагийча лаьттанш» тIа «воккхача къулбеседехьарча лоалахочо» чIоагIа доаржадеш дар «гренадски цIеча кхерамах» дола хабараш. Империалнамо шай гIулакха даь цхьаьнха цудам да? — Тара да иштта долчоа, Катрин Боска иштта хеташ я. Экономика-м цхьаккха лоархIам болаш а мичий укхаза: сел чIоагIа Iаткъаш дар американски бизнесменашта, Гренада туристски бизнеса кIийле хиина шиъ е кхоъ гостиница карараллар? Гучох, кхычарна кхераме долча Куба масало дегаш айдаь мах бахача гIайрен тIа «порядок оттае» а дерригача «кхоалагIча дуненга» шай «мускалаш дIагойта» а гIортар хила дезаш дар из. Хила тарлуш хIама лерхI Катрин Боска, хьалхагIа мохи дIалацара бахьан из хьае йолаяр да, яхаш лицемерно кхайкадаь а хIанз оккупанташа шоаш хьалъеш латта а дунен халкъашта юкъера аэропорт шай бе йолла ВIашагIкхийттача Штаташта даьта хилар а.

Французски газеташа хоам ма барра, аэропорт хьаеллаьргъя октябре бутт боаш, хIаьта дуьцаш а да, цу церемоне президент Рейган ше а воагIаргвола, керда аэродром цун цIерагIа а хургйола, яхаш. Цхьабакъда, цу кердача самолеташ гIеттача оасах пайда ийбара цхьаьккха варианта я аьнне хеташ ба тахан дукха французаш Гренаде чубаьккха агрессораци оккупанташи цигара дIабахийтар.

«Франци — Гренада» яхача французски ассоциаце йиаза хьаллоац из тIеххьара вариант, йоах Катрин Боска. Цо а лерхI: «Гренада гренадций доалахьа хила еза»

Александр ИГНАТОВ, АПН соб. корр.

Париж.

ФОНДОВИ БИРЖАНА КХИЙТТА ЛАЗАР

«Акцей курсаш лохлуш латт» — иштта корте язду «Ньюсдей» яхача газето, «Индекс Доу-Джонса лохлуш латт», — язду «Нью-Йорк таймса». Нью-Йоркски фондови биржана кхийттача лазарга цхьаза Вашингтонерча событешка лоьхачул дукхагIа бIарг лоьхаш хул информационни агентсташ, газеташ, телекомпанеш. Хоаш ма дай, биржа хулаш дар массе хана а лоархIаме долга: из США «экономика барометр» я.

ХIанз из барометр хаддаза хаоттам хургбоацийта цьахьоккхаш я. Цун стрелка президентски хоржамаш хиначул тIехьагIа цIаьххьа Iолохьала йолаедар. Алхха дIадахача цхьай кIирагIа Доу-Джонса индекс (биржера юкъера хьал хьахьоккхаш бола США 30 промышленни корпорацей акцей курсий совбокуни хьоккхам) 30 пункта Iолохъеннай. Ше НIайча цIагIа яьккхача хана йоккхача бизнеса тIера налогаш лохъеш, антитрестовски законодательство телха а деш цул балха оттадаь довзонаш дIадоахаш хинна Рейган кхе харжерах гIулакхаш лелаерий гIоараш гIаддахар дукха гаьна ца доалаш дIадьилад тIехьадисад. ХIаьта хьалхашмаьа — дукъала дарга цу политиках хьахинараш. Нагахьа санна из политика Уолл-Стрито мегийн хиннале, цунах хьахулараш цунна кхераме да.

Цунна хетачох, рейгановски НIайча цIен наькъах хьахинна кхераме хIама хинна дIаэттад мехка федеральни бюджета дефицит цIаккха ца хиннача тайпара лакхъялар. Моцал, хьабе болх боацаш нах хилар е къьобарийн чуIе цIа доацарийн эзар доккхагIа хилар — из дерригa а йоккха бизнес лелаераш вIалла сагота боацаш хIама да. Дефицит — царна хьатIадоагIача пайдашта кхераме хIама да.

«Сихха кIезагъе еза федерални дефицит» — иштта дар гIулакхаш лелаерий хилераца президента Рейгана хоржамаш чакхдаьнача шоалагIча дийнахьа Iуйранна денна шахь. Вашингтонерa юха аьлар: «доккхачунга дог ца дахалаш», — язду «Крисчен сайенс монитор» яхача газето. Цул совгIа, цу саххьете дIадайра хьатIадоагIача финансови шера административно - бюджетни управлене директора Девид Стокмана керда гIайгIане рекорд хургьа аьнна прогноз оттаьлга — хьалха хоам баьча тайпара 178 миллиард а доацаш 210 миллиард доллар дефицит хургьа аьнналга. Вовзаш волча «Нью-Йорк таймса» экономически обозревателa Леонард Силки белгалдоаккх, къьметтел 210 миллиард доллар а вIаьнта хила тарлуш, дефицит 300 миллиардага кхача мегача хилар.

США экономически вахара из бокъонца хьахоккхаш хIама хилар хоржамаш хиначул тIехьагIа акцей курсаш лох а еш Уолл-Стрита дьар. Дефицито хIанз хьатег экономически дегIаахар. Торговле министерства тIехьарча дайнешка хьежача экономика дегIаяре темпаш цу доладелча деве пхоазен ахазаш лохъеннай — 1982 шу чакхдоалача хана дене эггара лохагIа боарах тIа а кхоачаш.

Уолл-Стрита из Iатгъакхерерча шера кхоалагIча квартале корпорацей пайдаш лохденнад 7,3 процент, из бахьан долаш Нью-Йоркски фондови биржа талха а йоланнай. ХIаьта мугIарерча американаца кердача тайпаре корпорацей пайдаш лохдалар — из пайдай доаш а доацаш, вахара йола средствош я. Миллионаш, миллионаш бола нах хьабе болх боацаш, гъийбенна, тхов кIийле йоацаш, мецбенна биса тарлу. ХIаьта дефицит кIезигъяра Вашингтоно де деза мел хьар, социальни программаш кIезиг а еш де лерхIаш да.

О. ПОЛЯКОВСКИЙ. (ТАСС).

Дохадаь наьна дог

Сигала морх йоацаш, сийрда хьежаш малх а болаш хоза денад ди. Тахан саг воалвеча вIашагIача сагеи маьре йодача йийнйн духьа деча санна дар из. «Аьча ваьна хиннаваш Ахьмад», яхаш цхьацца бараша бегаш бора. Цо къьегга хьагойтар из дикоза дар массанена а дика хеташ хилар.

Лонташ цаьдар, тохаш фата а йолаш доккхача коа дикьденна етта довзар да. Духхьашха тахан керда вахар дуллачарна ший тайпара цIей да из. Иштта беваме чакхдаьнна ди хан-жераьхь диццан фусам - даьшта, саг йоагIача баьхача гаргарча наха, бовааш - безаш баранта.

Дика санъйярда, дикъ-маьнна, хьоалагIа денна дIахьаьлъастар гаргара нах, бовараш, безараш. Йовзаза йола фусам яйза, ше дунек чу яьлча денз цу цIен дезалю хилча санна, эшар-деза фуд хьожаш, коа-карта, цIенонка лостам бе доладелар Ахьмада нускал — Роза. Цо мел товаш дола култ хоза хеташ, цунта хьожаш ба маьрцIаьй. Лоалахошта, хийрача наха хьалхашка Роза гIалат ийлар кхерар маьрнана а. Из ма йий несий гIуланхий карттера экзаменатор.

Сиха дIайолар ха. Тхачул дикагIа нус цхьаккха сага фусаме яьдчийа, яхаш, маьрцIаьша, къаьстта маьрнанас, ХIажара хеташ гIорьялар нус.

— Раьза яй хьо, ХIажар, несийна? — шийга хаьттача цо салар:

— Дошо кулгаш да цун дараш, Роза сув я.

Цхьабакъда, гаьна даланзар маьрцIаьша несийга иштта деш дола тешал, из пар хетаяр. Каст-каста халахетар уттар цIагIа. Несийнея маьрцIаьштен юкъе бух боацаш лаьттача безама юкъедоанар фу дар-теш? Унхала новкъадаьнараш дар къьнача замах юхеца нийрча гIуланкаш.

...Роза берах хилар. Из хоаденнача маьрнанас бегашта оалаш санна, хьокх-хьоккхаш деш аьлар, Розас ший хьалхара бер дIалургда бер ца хулаш йолча ший кхина — Iайшета. Берацара наьха безам а цунцара чам а боазаш йоапача Розас цу хана дукха терхала данар уж дешаш.

Духхьашха кIаьнк хилар цун. Шоай дерригa ираз а дегIа йоахал а из лоархIаш бар цуя дан нанек. ХIажара дика кхетадир ший воккхагIйолча акий сесага Iайшета кIаьнк дIавала гIортарах ший хIама хургдоацийта. Денна хIама санна дид а даь дитар цо ше хьоахадаь гIулакх.

ШоллагIйолча берах а цхьа хIама. Мел чIоагIа хьестарах, дуьцарах ший шоллагIа кулаш дола бер а несас йоккхагIйолча кхина хургдоацийтар кхийтар ХIажар. ТIаьхха денна гIар латта йолаелар цу тIа гIолла. ХьалхагIа сув а башха дина нус а лоархIаш хинна Роза, кхалаш тIа дIакхоса мегаргйолаш, йоаль дIалькхар. Ва а сий доаццаш а яр из хIанз. Дохаш латтар керда баха хайшача маьрен нускален вахар. Аз аьннар шоана шиннена закон хила деза яха йолаелар ХIажар. Лоалахошта а гаргарча наха а дезала барт яйгIалта дIаховш латтар.

Цу хана ХIажарар дезала цхьан дагара а болаш неIад йяр: кхалмаьха консультацех керда хинна нус дерашна гIолла чакхъюлача хана цунна метта Iайшет чакхъюл аьнна дIаязъйтар. ЛийрхIар кхоачамдир. Розай бер хьахула ха хьатIаэттача больнице Iожаеш яр Iайшет я аьнна лорашка дIаденнар а цун паспорт дар. ХIинна вай леладеш дар хой законо могиттаргдац лайна, яхараш а кийсбелар дезала юкъе. Цхьабакъда, ХIажар цу гIулакха шен хайр, Iадата вайнове бер хулаш воацача вешийна вовий бер кхочачаду, яхаш ше дувцачуина тIера йоалаш яцар из. Хьакулаш дола бер са вейий да, из са дагара ве, цунца гIулакх дан наьна, вайнахьа Iаьдалах йитача из ший дагаь воа гIоргъа, беранаш вайта дусарга, йоахар цо. «Наьна ийс цIий, даь цхьа цIий да бераца» яхача вай халкъа кица а дицценалдар ший бIеха уйлаш чакхъяха гIертача маьрнанна.

Иштта уж Iеш болча хана Розас шоллагIа а кIаьнк хьаь, аьнна хоам кхачар больницера. МаьрцIаьй гIалбахар доавув доаццаш дар. КIаьнк Iайшета хьаь аьнна дIаязьйтар. Бера маьнага хаьтта а цунна ховш а хIама доацаш. Розайна бриаллантови дин кIиг доаллаш болла доццо гIоз белар кхинон цуи марон. Цигга шен яьнача Розас аьлар: доцо гIохах ала сай кIаьнк хувцарг.

ХИННАР

Цхьабакъда, цох яьнна Iе дагалдар нана. Ше берех ца яккхийтара шийна гIо дар дезаш кхьхат язду Розас редакцега. Цигара дIаболалу кIаьнк цул хилара дола тешал меттоттадара. Ший нахьах бер юхахьатохара тIехьара Розайн журналистен никъ. Розайца цхьан палате бераш а даь баьдача исташца, кIаьнк хьайчана акушерка, цунна дарба деш хиннача лорацца къамаьл хилар цар. Роза мехх кIаьнках хьахийлата хайча чIоагIа хила а хеташ, мухь боалар царех хIаранига. Царна хьалхашка латтар ший уйлаех еза. тIехьхий деш тIа яха Роза, Лакхе ший дийна йа кхалнаха — цхьан палате баьдараша, лоро, акушерка кIаьнк Розай хилара тешалдеш кахатеш делар. Бакъдар, ший метта эттар. ВIашагIкхийтар воша вешийца, нана ший кIаьнкица. Наьна сибат ца гойташ къоастадаь бер маркха тIеар ший бокъонца йолча нанна. Мелла къоасталаь делавала вале а вIаьмигача кIаьнка яйзар наьна йоIахал...

ХIанз бераш ондадаьлад, ираз долаш далаш да уж шоай наьнаца.

Къаьнача Iадатий законашта карабахача нанас яхар а даь, ший дезал бохабир Ахьмада.

Дерригвена бехке из шева. Бакъда, цецвоаккхаш да цхьа хIама: вай хана хьалкхийна а дийна а вола сага селла атта къаьнача Iадаташта карабахар, цунна гонахьарчар из теркал ца дар, сиха оарц ца денхар. Из кийрча, цхьаккха дича а хIанзарча заманца товш доаца гIулакх Ахьмада карагIаьнналга ца ховш бацар цунца цхьана къахьегаш боли нах, лоалахой, гаргара нах. Цхьабакъда, цар а тха фу гIулакх да цунца, тхона фу бала ба аьлча санна дитар из нийрча хIама...

Ахьмад а цун гонахьара гIоз а мел хала безаш: из воацаш дисадале а цхьанкха хIама ца эшийташ. Дахьено хьалкхедергда бераш. Уж ираз долаш дахаргда, доккхий хургда. Цул тIехьагIа цхьан хана да а дайнана а хиннараш мишта бIаралъожаргба - хьогI царна. ТIаьхха дай хиш боарах-м хIама хург мичад...

Дуьцачун, молачуа чам боацаш, дуненах дог даьнна йолча Розай дегI латаш латтар. Мел чIоагIа сарпагIьаьлча хIама хилацар кIаьнк хьавоаккхалгах.

Харц дахьача документех Iайшета вар кIаьнк.

Дуьцачун молачуа ...

Б. КОСТОЕВ.

Капитала мехкашка

ХIАРА ДЕННА КХО САГ ВУВ

РИМ. (АПН). ДIадахача шера Итале хIара минут массаза йоал ворхI зулам дора. ХIаьта цар дить даьхьах кхо дакъа хьагучадаьккхалар. ХIаьта а суда хьалхашка эттар 570 эзар саг.

Статистически данненша хьекхача, хIара денна Итале 3 саг вув. 3751 къоал ду. герзаш деттаж даташ 92 моттиг нийслу.

«КIАЙЧА ЮАЖАЛАХ» [illegible]

ВАШИНГТОН. (АПН). Хьажкараш кхашкарен дIанийкхача, американски лаьтташи кхеез йола кхоагIа лорхIамегIара юртбоахама культура я марихуана. Цун эггара доккхагIа дола кхаш Калифорнии Флоридея да. Укх шера эггара хакхагIа хургба цуи хьуэнал. Алхха цхьан Калифорниe ши миллиард доллара мах бу цуя.

Американски саддотеркоше хIара шера йоах «кIайча юажала» 70 тонни марихуана 15 эзар гарга тоння. Из бизнес делаеш из кафе 30 кхаш. Наркотикаш йохкаш доккха цар шера 80 миллиард доллар.

(АПН).

Грозненски кондитерски фабрика участкаша, бригадаша шерра социалистически яхь йоцуш дина пятилетна диъ-лагӀча шера план хана хьалха кхоачашъйира. Цу яхье хьалха латташ я мастера Хамхоева Тамарас куьйгалдеча роспичин участка коллектив. ХӀора сменагӀа норманаш 105—110 процент кхоачашдо цо. Цига шоай новкъостшта хьокхам а белаш, хьинаре къахьегаш хилар цадалийтара бригадира ба болхлой Байсангурова Елена, Вартанян Тамара, Мерлуева Лила, Самбиева Зара, кхыбараш. Овсаре къахьегарел совгӀа, цар шоай балха тӀа цхьакхаа таӀпа брак ца дайтар.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара аьттехьа) къӀчача продукцега хьожаш ба мастер Т. Хамхоева, Е. Байсангурова, бригадир Т. Вартанян, Л. Мерлуева, З. Самбиева.

Н. ПЛИЕВА сурт.

№ 21 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Кепатеха араьнна «Агитатора блокнот» яхача КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома пропагандан агитацен отдела журнала аргӀанара 21-гӀа номер. Цун оагӀонаш тӀа оаш ешаргья «Цу тайпара ба цун болх» аьлна йола Нохч-ГӀалгӀай гӀишлонний управлене партнома секретара В. Евдокимова корреспонденци. Авторо дувц коммуниста А. М. Арутюнянца кулгалдеча гӀишлонхой бригада балхахи вахарахи.

Назрановски районерча «Победа» яхача совхозе социалистически яхье хьалха латтача комсаш делаечова хетаь я номер тӀа кепатеха «Комсаш лелаю Делимханова Яхамат» яха зарисовка. Цитта укхаза я «Красный молот» завода дукха таьраж йолча газета редактора Р. Утевас предприятерча агитаторий балхах дувца материала а.

«Къамаьл деш пайда оца» яхача рубрика кӀала кепатеха я Грознерча мехкдаьтта института философен Ӏилманашна коммунизма кафедра доцента, исторически Ӏилмай кандидата П. Юсупова «ЧӀоагӀлу барт-цхьоагӀон кхотабалара» яха статья.

Дунен халкъашта юкъерча дешашта хетаьй я «ФРГ: кхы тӀа гӀерзаш кийчдаръ реваншистий шабаш» аьлча йола В. Виноградова статья.

Редактора заместитель

М. М. ХАМХОЕВ.

Юртара школа: вахари проблемаши

ЦХЬОАГӀО ЙОЛАШ

Укх тӀехьарча хана дикка тоабеннаб Грозненски районна Комсомольски юртарча юкъерча школа болх. Цу гӀуллакха «бехке» ба директор Махмудов Султан, завуч Струнцова Валентина, берашца дукха болх бу пионервожатой Ахматова Лизан Тарамова Зайнап.

Укх дешара шера хьалхара четверть чакхйоалаш цу школе дешара тӀехьабусараш бацар, хӀана аьлча, геттара чӀоагӀъяьй укхаза дисциплина. Ерригача школе урокашта тӀехьависа ни саг а гург вац.

ХӀара кӀирагӀа школе линейка хул. ДикагӀа болеи вогӀа болеи дешархой белгалбоах укхаза. ХӀаьта цхьаннена бехам бац вогӀачарна юкъе а латтеш, ерригача школа шийна бӀарахьежаш.

Укх деношка школера дикагӀйола 6 «б» классера пионерски отряд белгалйоаккхаш доккха цӀей хилар укхаза. Дика дешарал совгӀа, общественни вахара юкъе а дикка дӀакъа лоацаш я из класс.

Четверть чакхйоалаш «Цӏеча седкъилга цӀей» хилар школе. ХӀанз эгтара эӀамагӀа болча дешархой наькъаш тӀа къегаш да октябрьски седкъилгаш.

Школе болх беш я КИД. Цунна кулгалдеш я хьехархо Рогова Светлана. Клуба тӀехьара вседани комсомолана хетаьяр. Дешархой болча хьовшалгӀа вера 20-ча шерашка комсомолец хинна Кривошеев Яков Иванович.

— Дукха бар революци хинна, наха цо партӀато енна рьоза боццараш. Куланаша дукха зе дора халкъа Ӏаьдала, къайлагӀа коммунисташи комсомольцашки боабора. Турпал санна майра вар комсомолец яха цӀа лелавр, — яхаш, дийцар Яков Ивановича.

Укх шера 48 член тӀакхиттав школьни комсомольски организацега.

Шоай даьша - нохчоша сание, вай мохк бӀаьхой хилийта, вахар хозагӀа хилийта дукха хӀамаш ду школерча дешархоша. 30-ча октябре дика укхаза болх бе дӀайолаенай къахьегама десант. «Советская Россия» яхача колхозе шенара свеклаш хьайоахача шоаш хьа мел даьнкха ахча 1985 шера Москве хургйолча фестивале фонде дӀахьожаде лаьрхӀад бераша. Цига дакъа лоацаш ба комсомольцаши пионераши. Царна юкъе шерра лаьрхӀад социалистически яхь.

Шоай театр да школе, «Корчагина тӀехье» яхаш цӀи а йолаш. Завуча Струнцова Валентинас кулгал а деш, бераша шоаш тоалйӀ сал. Доккха новкъостал даьд берашта цар шефаша — МПМК болхлоша. Хоза тоаьй сцена. Театра директор — 6 класса дешархо Мусаева Зарема я.

Массехк кружок я театре болх беш: изобразительни, иллийн ахара, халхара, драматически. Цин спектакль оттае лаьрхӀад дешархоша — цаӀ керда шу деза деш. ХӀаьта шолагӀъяр — советски халкъо фашистски Германи эшаяь 40 шу дузаш. «Маьхк» яха спектакль я цу цӀейна цар хетаяр. Цига бераша бӀаргатуйбеба ленинградски блокада йолаш хало лайна шоай наьсархой. Цу спектаклга хьежача маьхка мах цинагӀа бовзаргба бераша. Сийлаьл-йоккхача Котелон 40 шу дузача дийнахьа школе хьелларгйолаш я тӀема сийлен музей. Экспонаташ кийчъеш, материалаш гулъеш ба хӀана дешархой. Шоай юртахошта юкъе дукха тӀема ветеранаш корабаьб царна. Царех лаьца дукха материалаш гулъяьй.

Шоаш хьалкхеьлча ноартолий чам а байзаб бераш. Укх шера дешархоша шоай школана гонахьа йолча участке ноартолаш, свеклаш, хозаш дӀабийнабар.

Р. ЧАХКИЕВА.

ӀАЛАМ ЛОРАДАРА ОБЩЕСТВА 60 ШУ ДУЗАШ

Хам а бе, хьурмат а де

Дукха я вай республике шоаш санна ихы йоаца хоза, беламе Ӏалама моттигаш. Вай республика Министрий Совета соцамех пачхахьалкхен рузкъа санна лораеш я уж. Масала, лорабеш ба Къызана Ӏам, ГӀалачӀож, Майорски, Генеральски яха Ӏамарч, царел совгӀа Джалкера дийхкий эӀамига хьу, Веданара лилови яха парк, Арнаутски яха эӀамига хьу.

Оаха дага а дохийта, мах бола инициатива юкъейолаьй Советски райисполкомо. ЛаьрххӀа соцам а баь лорае тӀаийцай цо йиъ юртара наркий листа кӀотаргаш. Наркаш молхаш ю мах бола баьповгӀаш я. Вай мехка цхьайолча районашка уж кхелра, ебаяра лаьрхӀа совхозаш, леспромхозаш вӀашагӀъехкай. ХӀаьта вайцигӀа шоаш хьалкхув уж. Наркаш дола моттигаш нийсалу Советски, Назрановски, Сунженски, Ачхой - Мартановски, Шалински районашкарча хии йистошка. ТӀехьарча хана уж хьалхеҗо наха шоай дачашка а.

Городе бахача наьха упахцӀено лораяра геттара лоархӀаме доландаь, бокъха болх чакхбоаких тха общества юкъебоагӀараша промышленни предприятеша араухийтача вене йолча хӀамаех Грознера фо лорадеш. Хьаькъалла урбанизаци чакхйоаккхаш ца хилча, доккха зе ду наькха унахцӀенонка а Ӏалама а. Цу гӀулаьха масал санна лархӀа йиш я Аргун яхача хи йисте хьаьль цементни промышленность, города лоалон тӀа хьаьль мехкдаьттах саьигал доаккха установка. Цементин завода гонахьа Ӏалам доаш хиларах тамаш е а езац. ХӀана аьлча, хӀора шера заводо 5—7 эзар тонн цемента дом араккхе фега. Хоза моттигаш а дарба ду хий а доагӀаш хьастиш да Аргунски чӀоже. Вай мехка курортологаша ЧӀишка курортни зона хьае лаьрхӀадар цхьан хана. Цунах дог дака дезаш дац хӀанз.

Мехкдаьттах саьигал доаккха установка, цунах лертӀа пайда ца эцар бахьан долаш, цхьайолча хана болх ца беш е кӀезига аффект йолаш болх беш хул. Из бахьан долаш фега дукха серни сернистни ангедридаш араккхе. Дийнахьек буса 30—35 тонн серни кислота араккхувсаш моттигаш а хиннай. ТӀаккха городе кислотни догӀаш ухаш хиларах тамаш е езаш а дац.

Ӏалам лорадара йиератара шу мел доал дукхагӀа теркам тӀаухийт пачхахьалкхено КПСС ЦК октябрьски Пленуме къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела К. У. Черненкос аьлар: «...Тахан дувцача дешаца дувзадена экономически проблемах ца аьлча Ӏе йиш яц. Шерра мелиораци чакхйоаккхача хана ництт е веща Ӏалама юкъедолх вай. Геттара лоралуш хила деза, лаьтта эргадоаккхача хана цунна зе а ца деш, из тоаде, бернатегӀа хилийта. Ӏалама тарониш алсамъяха еза. Вай дерригаш денхарийла да дукхьал таханарча денца даьха а ца Ӏеш, кхоанардар дагаихаба, сиха а уйла ца еш а решенеш тӀа ца ийе. Ӏалама спйлахь - бокнха ганз я хьу. Ӏалаьмате бокнха лоархӀам болаш я из хия а лаьттан а ресурсаш лораяра, гонахье тоаяра, хӀаьта майрра ала йиш я, лаьттал тӀара дерригa вахар уназцӀенагӀа хилийтара». ДоагӀаш аьнна дешаш да уж!

Хий дехка кхаш шердара дукха балхаш ду вай республике. Оахача лаьттах 38 процент хӀанз хий дехкаш да вайнига. ХӀаьта хии кхон а беш пайда эцара облицовка яь керда каналаш, гидротехнически сооружени хьалъю хӀара шера.

Цхьабагӏьда, цу лоархӀамеча балха юкъе а кхоачамбоацараш нийслу. ГӀулакх мишад аьлча Терек, Аксай, Сулан яхача хиш тӀа хьаьлча бӀаьш хии картех чкъаьрий чу ца ахийтара хьаьь шиь мара яц. Хий дуллаш цунца хьачу а ухаш миллионаш нагий, цхьайолча хана доккхий а чкъаьрий доа из бахьан долаш. Цу тайпара, юртбоахама культураша дегӀаахара дина хьалаш вӀашт Ӏехьлахарца цхьана чкъаьрий боахама доккха зе ду. Ӏалам лорадара республика мелиорацен хии боахамен министерства дукхагӀа йоахо йоре из нийслургдацар.

Г. САМАРСКИЙ,

Ӏалам лорадара Ерригросийски общества Нохч-ГӀалгӀай республикански совета председатела заместитель.

Керда хьу дӀаегӀай

Грозней, Аргунек Гудермессек баьццара аола лоархӀаш я Джалкински оалаш йола лесничество. Цу городашкарча къахьегамхоша салоӀаш йола моттиг а я из. Цо дӀелаьцад 4976 гектар лаьтта. Цун хьунаш цхьоалагӀча группах я. Цудухьа лесникаш денхарийла ба зене йолча хӀамаехи бокъонаш телха ца йиташи уж лорае а дикача породах йола гаьнаш дӀайогӀаш хьунаш ихы тӀа тоае а.

Уж гӀулакхаш чакхдоахаш хӀора шера къаенией телхаи гаьнаш тедаш санитарни балхаш ду 308 гектара тӀа. Цигара хьалаьнкхача дахчаи продукцена переработка ю эӀамига бӀоагӀий деш. Ловзаш йола зото еш, кӀора боакхаш, наха ошаш дола ихы товараш деш.

Хьунаш лораяра а санитарни балхаш чакхдоахача а къаьстта белгалбаьннаб лесникаш Шидаев Мунен Эскиев Джалавдин. Лесничестве хьалхалаттараште юкъе ба У. Джамалаев, Л. Халимов, Ш. Хадизов, кхыбараш. Цар инициативагӀа Черная яхача хин бердашта йисте гӀолла дийхка, хина дана, каштана, кхыча тайпара хьун гаьнаш дӀаегӀай ши гектар хулаш долча лаьтта. Из керда хьу дӀаегӀай Нохч - ГӀалгӀай АССР хьаьь 60 шун Нохч-ГӀалгӀайче шийн лоӀамагӀа Россена юкъеяха 200 шун иззара сийна. Хан-ханнахьа хий дуллаш, минеральни удобренешка лаьтта хьаьиден, оасар дӀадоаккхаш шоай низ дӀа ма кхоачча гӀулакх ду лесникаша дегӀайоагӀаш латтача гаьнашта.

Кхо гектар хулаш йола питомник а я лесничестве. Цига хьалкхею дӀайогӀа лаьрхӀа йола гаьнаш: къоахк, каштан, бӀараш, эстн, наж, кхыараш. Цар гаьнаш тхогара ийю республика дукхача предприятешен мехлесхозашен. Цу питомникa кулгалдеш я комсомольски организаце секретарь, къона специалист Хусанова Тамара. Дукха ха я Хасуханова Зурас, Исхаджиева Аьсета, Магомадова Жанас дӀайогӀаш йола хьун гаьнаш хьалкхею. Цхьа дӀадахийтац цар шоай балха норма тӀехкхоачаш ца еш хьадер дина ца деш. Къахьегама овсарле лакха йолаш болх бу механизатораша а. Царна юкъе белгалбаьннаб Лыков Валентин Довлеткаев Османи.

Укх шера бӀаьсти ихы а 20 гектара тӀа дӀаегӀай керда хьу: къоахк, каштан, эсти, кӀарцхал. Цар аьхни дика дегӀ а денад. Тхо денхарийла да царех цхьа га йоӏъа ца йоа йийташ хьалкхее.

Царел совгӀа, лесничестве болхлоша хӀора шера хьалкхею харбазаш, ябакхаш, новраш деш йола сорго. Цох 35 эзар нуе бе лерхӀаш да тхо. Цу гӀулакха хьалъяьй кхоаленаш, ихы тӀа эпараш Ӏалашдаьд. ДӀахо йодача хана ихы а дукхагӀа новраш кийчде таро йолаш я лесничество.

Дукха биллмаш а тха бӀаьраши сома гаьнашн тӀайолаш. Царех а ма моттa пайда эа саха. Цхьа шу дӀадахийташ пачхахьалкхен планаш толаме кхоачаш ца еш.

Гонахьара Ӏалам лорадара дола балхаш шоай ханнахьен дикен чакхдахара халланза йоанхо еш хьабоагӀа лесничества специалисташ.

А. ЛУЛУЕВ.

Джалкински лесничества лесник.

СИГЛЕННА КӀАЛХАРА МУЗЕЙ

Киева къулбехьарча йистошка 150 гектара тӀа йийллача сиглена кӀела улл Украински ССР халкъа архитектуран бытен музей. Экспонатий дукхалга диллача — 40 эзар — дунен тӀа эггара йоккхагӀа я из. Республика ерригача мӀнгашкара гулъяь я уж: халкъа дахчаи архитектура шедевраш, геттаре къаьнара цӀагӀа лелаю хӀамаш, баракъаш, къахьегама кхоачам, культони хӀамаш — лоаца аьлча, цхьан хана хӀора денна дацшта тонахьа мел хиннар.

Тепа хала да, кхыметтел кхойтта шу хьалха а укхаза, Голосеевски хьуна юке, е миха хьайраш а, е кинaзилгаш а, е зизаница хоздаь кӀай кӀир теха цӀенолгаш а хиннадац аьлча. Къаьстта экспозици ный городерчул башха эргадоалаш доацача дика тоадаьча таханарча юрта вахара хеталь.

БӀаьш эзараш бола Киеве баха нахи шега уха хьаьшийи хинаб музее. Цунах хинтаӀ гонахьа цхьаккха саг а воацаш Ӏоха а сатем байвача хӀавзарча ханарча городера дӀавала а йиш хулийташ йолча наха чӀоагӀа хьашт доаа салаӀа моттиг. XVI-гӀа бӀаьшерси XX-гӀа бӀаьшерек вӀаши лоаллаха нийсъеннача цу ерригаш ио йоацача ях бахача моттига панорама хьаедлача гув тӀа хьо воале а е хиво кхестаю хьайра а йолаш бола Ӏам болчахьа Ӏолохе воале а, юртардар санна долча цхьаккха хьастам а ца тохаш даьча киназилга чу воде а, е Ӏалаьмате йоккхийча наза хеииӣ гударгех нокхара мозий гурматаш ньхача къанача нокхарий лаьттача моттиге. нийслой а — массанахьа а гу хьона ше хьалха ма хиллара дола кулгаица хьадаь даьиначун сурт.

— Тахан а тӀехьа республика ерригача областашкара хӀамаш лехаш ба тха балхалой, — йоах музее директора Алексеев Юре.

Музее ухаш бола нах геттара дукха бола (10 эзар сагага кхоачаш) ахкаш бетташка, этнографически фестивале ух укхаза халкъа говзанчаш: музыкантош, дахчан суртош дераш, догамаш дераш, тошарах хӀамаш ераш. Геттара къаькача хана деха Украине дегӀаьхка хинача халкъа промыслашка цу тайпара йола выставкаш-демонстрацеш бахьан долаш керда импульс кхаьчай.

Музей дӀахо дегӀаухаш я. Перспективе — хьалъе лаьрхӀа я республика дукх-дукхача регионашкарча гӀишлоний архитектурни бытовойа башхалонаш яйза ца Ӏеш, халкъа творчества мастерий дикагӀа йолча изделеш а укхаза гулъергйола Ӏилматохкама комплекс.

Светлана ФОМИНА,

АПН корреспондент.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!

Салон № 7 «Орбита» яхача, В. И. Ленина цӀерагӀча проспектагӀа, 104 йолча фирменни тика тӀа дувла.

Дека салаӀараи шоай дог айдараи шоашта еза тайпа радиоаппаратура харжа а эца а йиш я шун:

радиолаш — Элегия 102, Мелодия 104;

электрофонаш — Лидер 206, Россия 321;

электропроигрывающи устройство — Орфей 101, Электроника 012;

тюнераш — Ласпи 003, Корвет 104;

радиоприемникаш — Хазар 403, 404, Ленинград 010, Селга 405;

громкоговорителаш — Эра 204, Лира 201, Орфей 311;

телефонни аппараташ — ТАУ-5108 — 75 сомах; ТА-1152 — 105 сомах; «Лада» — 65 сомах.

Тхоай тика тӀа-салоне шо дахьарга хьеж тхо.

ДАЙ-НОАНОЙ ТЕРКАМГА!

Дезале берам кхедара новкъостал деш йола методически центр хьайийллай Л. Н. Толстой цӀерагӀча Нохч - ГӀалгӀай Пачхахьалкхен университете.

Укх дешаех даьла консультаци эца йиш я шута методически центре:

«Довзий шоана шоай бер?»

«Дай-ноаной авторитетах хьахулараш».

«Дезале кхетаи балара психологи».

«Берий ханашка хьежкий хӀаране шо-шоай йола башхалонаш».

«КхушшоагӀча «хьаьчун» проблема».

«Шиелен дезали: вӀаши юкъерча гӀулакхий юкъ моттиг».

«Къоанча саго ше-шийна нравственни никъ харжар».

Консультацеш тел Л. Н. Толстой цӀерагӀча ЧИГУ педагогикан психологен кафедра болхлоша.

Консультаци телача оунито болх бу ЧИГУ педагогикан психологен кафедре шоатта дийнахьа 11 сахьат даьлча дена 14 сахьат далалца.

ТХА АДРЕС: 364907. Грозный, А. Шерипова ул., 32. ЧИГУ, педагогикан психологен кафедра, тел. 3-47-61.

БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

Электрически сетий Грозненски предприяте пачхахьалкхени частни сектора берригача абоненташка дӀахойт электроэнергех пайда эцарах йола расчеташ вӀаши нийсъялла а тӀадика декхар 1984 шера 10 декабрь хьатӀаккачалехьа хьатанхакха а дарг ца хилар. Нагахьа санна цу ханале из декхар хье ца тоихе, кхы хьалдагӀа хоам ца беш, электроэнерги дӀахоадвергъя, хӀаьта 10-ча декабрал тӀехьагӀа абоненташа тӀадена лоткъамаш хьаацаргдац.

Электрически сетий Грозненски предприяте.

ТЕЛЕВИДЕНИ

29 НОЯБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».

8.35 — Мультфильм.

9.10 — «Кхоала юкхерче хьунашка». Художественни фильм, 2-гӀа сери.

10.15 — «Дийнача хӀоаой дунен тӀа».

11.15 — «Цхьана санъоадамагӀа да гӀа боахи». Фильм-концерт.

11.40 — «Кердадараш».

14.30 — «Кердадараш».

14.50 — «Советски Армени». Телевизионни документальни фильм.

15.25 — «Драматургин театр. А. Н. Островский. «Кута».

16.10 — «Кердадараш».

16.15 — «Шахматни школа».

16.45 — Югославе кьайпан цӀайга. «Республика да» яха телевизионни очерк.

17.40 — Советски Союза шозза Турпалца, географически Ӏилмай доктораца И. Д. Папанинца школьникаш вӀашагӀкхетар.

18.15 — Миллионий ленински университет.

18.45 — «Тахан дунен тӀа».

19.00 — Мультфильм.

19.25 — «Дунен нагирхейн».

20.00 — Кубански гӀазакхий Пачхахьалкхен хора концерт.

21.00 — «Ха».

21.35 — «Ковеле юкхерча хьунашка» яха художественни фильм. 3-гӀа сери.

22.40 — «Тахан дунен тӀа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Ӏуйранна гимнастика.

8.15 — «Тамашийна махк. Бӏаргашта тоам бер». Телевизионни документальни фильм.

8.35, 9.35 — Музыка. 3-гӀа класс. СССР халкъий музыка. 2-гӀа передача.

10.05 — ПТУ ашаркошта. «Халкъа педагог».

10.35, 11.40 — Зоологи. 7-гӀа класс.

11.00 — «Дезали антенна». Телевизионни журнал.

11.30 — «Техника керда вадаьш. Визуални сыпанчатепаш». Илма - довзийтара фильм.

12.05 — Истори. 5-гӀа класс.

13.05 — «Цхьан актера театр. В. Яхонтов».

14.05 — «Есарал аугача ирасе седкъа». 1-гӀа сери. Субтитраш дола художественни фильм.

15.25 — «Кердадараш».

15.35 — Школьникашта. Юнопрограмма.

16.35 — «Хорандхоша тӀа дехна денхараш кхоачадеш». Назрановски больнични комплекс хьаьнарах (гӀалгӀай меттала).

16.50 — Кинонтурнал.

17.00 — Сийлахь - йоккхача Котелон 40 шу дизарга. Киновикторина.

17.30 — «Са пачхахьалкхен салта».

18.00 — Хургйола аьттий хьунтьаша тешаме кийчо. «Орджоникидзевский» совхоза къахьегамхой болча.

18.30 — «Нохч-ГӀалгӀайчен дий».

18.50 — «Ерригача парта гӀулаких».

19.15 — «Са хьамсара саг». Художественни фильм.

21.00 — «Ха».

21.35 — «Матта хьежул шуьнена».

22.55 — «Кердадараш».

30 НОЯБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».

8.35 — Мультфильм.

9.05 — «Ковела юкхерче хьунашка». Художественни фильм. 3-гӀа сери.

10.05 — «Халкъа кхоллам». Телевизионни обзорени.

10.30 — «Сергей Кострикин». Телевизионни документальни фильм.

11.40 — «Кердадараш».

14.30 — «Кердадараш».

14.50 — «Пятилетка — хӀара гӀулакх». Документальни фильмаш: «Михаил Чиха кӀорби бронзеи». «Дийна тай».

15.30 — «Эрсий мотта къамела».

16.00 — «Кердадараш».

16.05 — «Москвай москвичашка».

16.35 — «Хадрамаута хьунхьараш». Киноочерк.

16.55 — Фаьлг бокча хьехаш. «Аннала керда приключенеш» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 1-гӀа сери.

18.15 — «Саги залени».

18.45 — «Тахан дунен тӀа».

19.00 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.

19.05 — «ГӀишлонхочун сийх дола деш».

19.35 — Хоккейх йола СССР чемпионат. «Спартак» — ЦСКА. 2-гӀа 3-гӀа периодаш.

21.00 — «Ха».

21.35 — «Фут? Муча? Мича?». Телевизионни викторина.

22.40 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.

22.55 — «Тахан дунен тӀа».

23.10 — Концерт.

II ПРОГРАММА

17.30 — «Нохч-ГӀалгӀайчен дий».

18.10 — «ЦхьайттагалагӀа пятилетка, диъвагӀа шу».

18.40 — Сийлахь - йоккхача Котелон 40 шу дизарга. «Патриот». Сийлахь-боккхача Дайкхе тӀема ветеранашца вӀашагӀкхетар (нохчий меттала).

19.10 — Шун письмашта жоп лу оаха. Передача дакъа лоацаш ва Нохч-ГӀалгӀай АССР моттигерча промышленноста министр мох. С. М. Магомадов.

19.30 — «Хьаст». Художественни фильм.

21.00 — «Ха».

21.35 — «Тхоана тӀара автомобиль». Художественни фильм.

22.50 — Баскетболах йола СССР чемпионат. МаӀа нах. «Спартак» (Владивосток) — «Динамо» (Тбилиси).

23.30 — «Кердадараш».

РАДИО

29 НОЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

6.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).

6.55 — Хоамаш. Хьоттам (эрсий меттала).

8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.

8.23 — «Сердало» газета обзор.

8.00 — Передачий программа (эрсий меттала).

8.33 — Передачий программа (гӀалгӀай меттала).

8.36 — М.-С. Плиева дешашта даьха иллеш (гӀалгӀай меттала).

11.15 — «Юртарча клубе» (нохчий меттала).

11.30 — «Къахьегамхой политически культура кхиоара лаьрхӀаш хьал» (эрсий меттала).

11.45 — «ГӀулакхаца чӀоагӀду доний дош» (гӀалгӀай меттала).

17.05 — Передачий программа. Хьоттам (эрсий меттала).

17.10 — Ӏ. Шахбулатов. «Нохчийн гӀалгӀайн халкъа позмацаре. Финально - симфонически цӀина (эрсий меттала).

17.30 — Сийлахь-йоккхача Котелон 40 шу дизарга. «Цар даькха лораяьй» (гӀалгӀай меттала).

17.45 — «Халкъа уммацӀено — мехка бериат» (эрсий меттала).

18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).

18.30 — «Социальни хукмений навтьагӀа» (гӀалгӀай меттала).

УКВ

17.00 — «Стихаши музыкаи». Лирически музыкально-литературни концерт.

17.42 — Халкъа музыка нохчийн гӀалгӀайн композиторий кхоллам.

18.16 — Бегий иллеш.

18.45 — Моттигерча авторий произведенеш.

30 НОЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

6.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).

6.55 — Хоамаш. Хьоттам (эрсий меттала).

8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.

8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.

8.30 — Передачий программа (эрсий меттала).

8.33 — Передачий программа (нохчий меттала).

8.36 — Лирически иллеш (нохчий меттала).

11.15 — «Кхом бен доурмат ден денхарийла а хӀора нийлистие». Беседа (гӀалгӀай меттала).

11.30 — «Поэта хоена езе» (гӀалгӀай меттала).

11.50 — Музыка.

15.15 — «Къона ойла» (гӀалгӀай меттала).

17.15 — Передачий программа. Хьоттам (эрсий меттала).

17.18 — «Сарикоадск». — «Къахьегамхой здравница» (нохчий меттала).

17.31 — «КӀанкарча комалахьара идеологически къовсами нагирхой политически ..... лакха хилийтара декхараш» (эрсий меттала).

17.46 — «Урожайный» совхозе хьалхалаттана бацедаршц лела Дадаевай бригадана хьтадаь дола радиоотираша (эрсий меттала).

18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).

18.30 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).

УКВ

17.00 — «Кинь дӀобалучие». Уланова Галинайна деташ йола музыкальни радиокомпозици.

17.37 — Лирически иллеш.

17.56 — ХӀорий халкъа иллеш.

18.21 — Художественни самодеятельноста дагалаьмадой концерт.

Хоттам

Тахан республике гӀоллен Грознеи морхаш йолаш, йоачан а йолаш, къулба-малхбузен оагӀорахьара секунде 3—8 метр чӀоагӀа мух а хьенкаш хилен фегара температура республике 0 —5, Грозне 1—3 градус йӀовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, доа а делхаш, тайп-тайпарча оагӀонашкахьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьенкаш хилен фегара температура байсана 4—9, дийнахьа 2—7 градус шелал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИЙ!

ДӀАХОХЬОШ ДА 1985 ШЕРА

«СЕРДАЛО»

ГАЗЕТА ЯЗЛУГА

Газет язду «Союзпечата» ерригача отделенешкеи агентствашкеи, предприятешкарча, учреждeнешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.

Газет яздара мах:—4 соми 8 кепиги, ах шера—2 соми 4 кепиги.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктаьхкана секретаре — 2-84-68; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культуре — 2-64-75; кехаташ — 2-85-84; корректорски — 2-89-69.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-84; корректорская — 2-89-69.

Газет арадувла шинарен ерен, шоаттен деношка

СФ00312. «Грозненский рабочий» издательство типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4934.